

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lea Vornšek

Razvoj televizijske osebnosti:

Slavko Bobovnik

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lea Vornšek

Mentorica: doc. dr. Vesna Laban

**Razvoj televizijske osebnosti:
Slavko Bobovnik**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

*Hvala mentorici doc. dr. Vesni Laban
za pozitivno naravnost, razumevanje in potrpežljivost.
Hvala Aleksandru Lavrenčiču iz Arhiva Televizije Slovenija
za nesebično pomoč pri pridobivanju prispevkov in informacij.
Hvala družini, ki neomajno verjame vame in v moč izobrazbe.
Hvala sodelavcem na koroškem dopisništvu,
ki so sprejeli dneve moje odsotnosti, da je lahko nastajalo to delo.
Hvala Radioteleviziji Slovenija
in Javnemu skladu Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije
za finančno podporo.
Predvsem pa hvala Slavku Bobovniku,
ki je privolil v sodelovanje pri nastajanju tega dela.
Za vse naklonjene minute in ure, deljene misli
ter izkušnje, ki sem jih v tem letu pridobila.
Strnjene so v misli Ferija Lainščka
»Ne bodi kot drugi«.*

Razvoj televizijske osebnosti: Slavko Bobovnik

Slavko Bobovnik je eden najbolj prepoznavnih televizijskih novinarjev in voditeljev v slovenskem televizijskem prostoru. Je ustanovitelj koroškega dopisništva Televizije Slovenija in novinar z značilnim stilom poročanja, ki je v 30-letni karieri ustvaril bogat opus prispevkov in oddaj. Že od svojih novinarskih začetkov je zvest angažiranemu ljudskemu novinarstvu; uporablja domač, vsakdanji jezik, napisan za uho, poenostavitve in jasne ponazoritve problemov, kritično predstavlja dejstva. Odlikujeta ga načelnost, kredibilnost in postavljanje težkih vprašanj, predvsem pa ga zaznamuje ne zgolj poročanje, ampak tudi interpretiranje informacij. Pripišemo mu lahko delovanje v skladu z vsemi kriteriji novinarske kakovosti, izjema sta le ločevalna norma in ob tem prizadevanje za dosego ideala objektivnosti. Bobovnik nikoli ni bil le poročevalec; v pridobljene podatke je kritično podvomil in zavzel stališče, ki ga je eksplicitno povedal in argumentiral tudi v žanrih informativne zvrsti. Njegov subjektivizem kljub temu temelji na točnosti in popolnosti informacij, zato mu gledalci zaupajo, zaradi njegove ljudskosti in nepopustljivosti ga imajo radi in v njem vidijo svojega zastopnika. V magistrski nalogi analiziram, kako se je razvijala njegova karierna pot, zanimajo me predvsem njegovi začetki in delo v vlogi novinarja dopisnika s Koroške.

Ključne besede: Bobovnik, televizija, dopisništvo, televizijska osebnost.

The development of television personality: Slavko Bobovnik

Slavko Bobovnik is one of the most recognizable television journalists and anchors in Slovenia. He is the founder of Carinthia correspondence of Radio-television Slovenia and a journalist with a distinctive style of reporting. In his 30-years as a journalist he created a rich collection of packages and television news shows. He is loyal to engaged folk journalism since the beginning of his career: he uses familiar, everyday language, written for the ear, simplifications and clear visualization of problems. He analyses facts critically. His virtues are integrity, credibility and the courage to ask hard questions. Above all he is characterized by not only reporting, but also interpreting information. He works in accordance with criteria that define journalism quality. The exception is only the separating norm and by that the pursuit of the objectivity ideal. Bobovnik has never been just a reporter. He critically questions all acquired data. Even in informative genres he takes a point of view and explicitly states and arguments it. His subjectivism, however, is based on the accuracy and completeness of information, so viewers trust him. He knows how to reach out to them. Because he is demanding to his interviewees, viewers see him as their representative. The thesis analyzes how his career has evolved through the years. I am particularly interested in his beginnings and his work as a correspondent of Carinthia.

Key words: Bobovnik, television, correspondent, television personality.

KAZALO

1	UVOD	7
2	NOVINARSKI ZAČETKI SLAVKA BOBOVNIKA.....	10
2.1	Nastanek koroškega dopisništva Televizije Slovenija.....	12
2.2	Značilnosti dopisniškega dela.....	15
2.2.1	Pogoji dela novinarja dopisnika Slavka Bobovnika	17
3	NOVINARSKA KAKOVOST IN OSEBNI STIL	20
3.1	Kriteriji kakovosti.....	21
3.1.1	Izbira teme	21
3.1.2	Preiskovanje.....	22
3.1.3	Oblikovanje novinarskega prispevka	23
3.2	OSEBNI STIL.....	25
3.2.1	Novinarski stili pisanja	27
4	ZNAČILNOSTI TELEVIZIJSKEGA SPOROČANJA	29
4.1	Slika.....	29
4.2	Govor	30
4.3	Zvok.....	32
4.4	Montaža	32
4.5	Žanri	33
5	ANALIZA.....	35
5.1	Vzorec	36
5.2	Analiza novinarskih prispevkov Slavka Bobovnika	37
5.2.1	Zgodnje obdobje	37
5.2.2	Obdobje med leti 1990 in 1997.....	46
5.2.3	Obdobje na slovenjgraškem dopisništvu	51
5.2.4	Prispevki v oddaji Tednik.....	57

5.3 Poglobljen intervju s Slavkom Bobovnikom.....	59
6 SLAVKO BOBOVNIK KOT VODITELJ.....	62
6.1 Lastnosti dobrega voditelja	63
6.2 Pot do voditeljskega stolčka	65
7 SLAVKO BOBOVNIK KOT TELEVIZIJSKA OSEBNOST.....	66
7.1 Pojavnost v drugih medijih in socialnih omrežjih.....	68
8 SKLEP	73
9 LITERATURA.....	76

KAZALO TABEL

Tabela 5. 1: Nakup ozimnice	39
Tabela 5. 2: Komentar o ceni mleka	42
Tabela 5. 3: Razbremenitve gospodarstva	46
Tabela 5. 4: Pogin sivih čapelj	51

1 UVOD

Slavko Bobovnik velja za enega najbolj prepoznavnih novinarjev in voditeljev v slovenskem televizijskem prostoru. Gledalci so ga nagradili s tremi Vikendovimi gongi popularnosti, Akademija Viktor pa s tremi strokovnimi viktorji. Njegova karierna pot obsega 30 let dela v dnevnoinformativnem programu Televizije Slovenija. Je ustanovitelj koroškega dopisništva Televizije Slovenija. Za novinarske prispevke in voditeljsko delo je prejel še številne nagrade. Ob podelitvi priznanj RTV Slovenija leta 2010 so njegov izbor pojasnili z besedami: »Dela tisto, kar misli, da je prav, in v kar verjame. In kar je pri njem morda najpomembnejše: odlikuje ga izjemna kredibilnost« (RTVSLO 2010c). Čeprav so tovrstne nagrade večinoma rezultat subjektivne presoje članov komisije, Erjavec (1999, 125) pravi, da lahko doprinesejo tudi k zagotovitvi novinarske kakovosti, »ker ponujajo zglede dobrega novinarstva, ki motivirajo in usmerjajo novinarje k oblikovanju kakovostnega izdelka« (prav tam).

Izhajajoč iz klasične paradigme novinarstva, ki pravi, da so mediji nujno potrebni za obstoj demokratične družbe in da je osrednja funkcija množičnih medijev informacijska funkcija (Vreg 1990, 51), je zelo pomembno, da so novinarji, ki nam podajajo informacije, na podlagi katerih se odločamo o življenjsko pomembnih stvareh, kakovostni. Novinarsko kakovost je sicer težko objektivno opredeliti, saj so kriteriji odvisni od mnogih dejavnikov: »od družbe, ciljne skupine, medija, novinarja, aktualnosti, žanra in od funkcij, ki jih medij mora oz. želi izpolniti« (Erjavec 1999, 151). Pomemben dejavnik so tudi izkušnje. Nekdanji odgovorni urednik RTV Slovenija Rajko Gerič je dejal: »Morate vedeti, da tudi Slavko Bobovnik pred 20 leti ni bil 'Slavko Bobovnik', kot ga poznamo danes. //...// Da postaneš Slavko Bobovnik, potrebuješ kilometrino« (TV Večer 2010). Pa vendar je novinarjev z dolgoletnim stažem veliko. Zakaj torej Slavko Bobovnik izstopa? So ključne njegove osebne lastnosti ali pogoji in okoliščine, v katerih je delal, čas, v katerem se je kot novinar kalil?

Erjavec (1999, 82) pravi, da lahko novinarsko kakovost »ocenjujemo na podlagi sposobnosti novinarja, da najde družbeno pomembno temo, jo razišče in oblikuje tako, da vsebina novinarskega prispevka ustreza dejanskemu stanju dogodka«. Pri oceni kakovosti novinarskega dela Slavka Bobovnika je potrebno upoštevati tudi njegovo uporabo značilnosti televizijskega novinarskega sporočanja in položaj, ki ga je zasedal, to je novinar dopisnik.

Dopisnik je v veliki meri popolnoma sam odgovoren za iskanje informacij in njihovo pokrivanje, za kar sta potrebna predvsem lastna iznajdljivost in domiselnost (Harris in Spark 1993, 26).

Ker doslej še ni bilo analizirano, kako se je Slavko Bobovnik razvijal kot novinar in kaj je tisto, kar ga dela posebnega, je cilj magistrskega dela analizirati razvojno poklicno pot novinarja Slavka Bobovnika. Ključno raziskovalno vprašanje je: Kako se je Slavko Bobovnik iz novinarja dopisnika razvil v eno najprepoznavnejših televizijskih osebnosti? Zanimalo me bo, kateri so ključni dejavniki, ki so k temu prispevali, ter kako so v prispevkih Slavka Bobovnika upoštevani kriteriji novinarske kakovosti in značilnosti televizijskega sporočanja. Poudarek naloge bo na začetku in razvoju njegove novinarske kariere in na analizi njegovih novinarskih prispevkov, ki jih je pripravljal kot koroški dopisnik Televizije Slovenija. S pomočjo poglobljenih intervjujev s Slavkom Bobovnikom in njegovimi takratnimi sodelavci ter analizo njegovih prispevkov želim ugotoviti, kakšne so posebnosti novinarskega dela Slavka Bobovnika.

V prvem delu naloge se bom posvetila njegovim novinarskim začetkom. S pomočjo intervjujev bom osvetlila, zakaj in kako je Slavko Bobovnik postal novinar. Zanimalo me bo, kako je nastalo koroško dopisništvo Televizije Slovenija in Slavko Bobovnik novinar dopisnik. Opredelila bom posebnosti dopisniškega dela in se posvetila pogojem dela, ki so vladali v 80. in 90. letih prejšnjega stoletja, ko se je Bobovnik kalil kot novinar. V naslednjih poglavjih (tretjem in četrtem) bom s pomočjo virov in literature opisala teoretične okvirje novinarske kakovosti in osebnega stila ter značilnosti televizijskega sporočanja, ki mi bodo pomagali pri analizi.

V drugem delu naloge bom analizirala prispevke, ki jih je Slavko Bobovnik pripravil kot novinar dopisnik, od njegovih začetkov leta 1981 do leta 2008, ko je pripravljal intervjuje za oddajo Tednik. Na podlagi teoretičnih ugotovitev iz prvega dela naloge bom ugotavljala posebnosti Slavka Bobovnika, njegov stil in upoštevanje kriterijev novinarske kakovosti.

Zadnji del naloge bom posvetila njegovi trenutni funkciji voditelja. Zanimalo me bo, kakšne so lastnosti dobrega voditelja in kako jih Bobovnik izpolnjuje. Posvetila se bom tudi pojmu

televizijske osebnosti in s pomočjo literature ugotavljala, ali oziroma zakaj lahko Bobovnika uvrstimo v to kategorijo.

Glavni namen te specifične magistrske naloge je predstaviti poklicno pot dolgoletnega novinarja, ki pomembno zaznamuje vsakdanji dnevnoinformativni televizijski prostor, ter ugotoviti morebitne posebnosti in razloge, ki so pripomogli k njegovemu razvoju v televizijsko osebnost. Velik del naloge je zato sestavljen iz spominov in razmišljanj Slavka Bobovnika in njegovih sodelavcev; tudi zato, ker so nekateri uradni viri pomanjkljivi, neobstoječi ali drugače nedostopni.

2 NOVINARSKI ZAČETKI SLAVKA BOBOVNIKA

Slavko Bobovnik je svoje prve novinarske izkušnje pridobival kot dijak Gimnazije Ravne na Koroškem. V novinarske vode je zašel naključno. Pravi, da takrat ni imel posebno velike volje za nastopanje: *»Ne vem, ali pa sem samo mislil, da je nimam, pa sem potem ugotovil, da jo v bistvu imam«* (Bobovnik 2012a).

Prvo zaposlitev je dobil novembra leta 1976 na Radiu Radlje – eni najstarejših radijskih postaj v Sloveniji, nastali 29. novembra 1961 (Valtl, 2001). Ko se je tam zaposlil Slavko Bobovnik, je radio praznoval 15-letnico delovanja: *»Poslušali in sodelovali v njegovem programu smo torej že od prvega razreda osnovne šole. Verjetno so bile glasovne predispozicije razlog, da je bilo sodelovanja vsako leto več. Mislim, da sem po napovedovanju (vse je bilo posneto, nič ni bilo živega programa) svojo prvo oddajo dobil v tretjem letniku gimnazije. Ne mladinsko, ampak danes bi temu rekli oddajo o ljubiteljski kulturi«* (Bobovnik, 2012a). Njegovih začetkov se spomni takratni novinar Radia Radlje Kristl Valtl (2012):

Mi smo imeli mladinske oddaje in enkrat en fant pride, pa bere, strahovito hitro je bral, ampak glas je imel pa lep. Hiter, hiter, hiter, Slavko je bil strahovito hiter na začetku. Njegova mama je bila včasih moja sodelavka. On najbrž sploh ne ve, da je mamica prišla pa rekla: »Daj, probaj mojega Slavčija malo, no.« In tisto je bila zelo dobra izbira. Jaz še danes pravim, da ko so Slavka izbrali za dopisnika, je bila dobra izbira, čeprav sem vedel, da on ne bo koroškega dopisništva porihtal, pa tu ostal. Njegov interes je bila Ljubljana, ne dopisništvo.

V tistem času je Slavko Bobovnik zaradi negativne ocene pri matematiki ponavljal tretji letnik gimnazije; tako Valtl (2012) še dodaja: *»On je bil dober. Kljub temu, da je en letnik ponavljal, ni bil neumen, to je bil brihten fant.«*

Na Radiu Radlje je večinoma opravljal novinarsko delo za potrebe lokalnega programa, nekaj je prispeval tudi za nacionalni radijski program, saj je bila takratna ureditev trga takšna, da so lokalni novinarji pokrivali področje tudi za nacionalni medij. Delo lokalnih radijskih postaj je neposredno z nakazilom plač financiral Radio Ljubljana. Teme so deloma predlagali sami, deloma so jim jih naročili iz Ljubljane. Bobovnik (2012a) se spominja, da je bilo to za takratne razmere dobro plačano delo: *»Za današnjih 200 evrov si porabil dva dneva.«* A za

uvrstitev prispevka v nacionalni radijski program se je bilo treba zelo potruditi, saj niso objavljali vsega ponujenega. Za nacionalni radio pa se je splačalo delati ne le zaradi višjega plačila, temveč tudi zaradi posebnega statusa in drugih ugodnosti: *»Sem dobil 14 dni dopusta pri soldatih, da sem naredil 10-minutno oddajo«* (za Radio Ljubljana, op. a.) (Bobovnik 2012a).

Takratni urednik na nacionalnem radiu je bil Silvo Matelič, s katerim sta se dobro razumela. Matelič je v Bobovniku zaznal novinarski potencial in ga je pri delu spodbujal, dajal mu je precej nalog in priložnosti, da je svoje delo lahko objavil v nacionalnem radijskem programu. Velika prednost, ki jo je Slavko s pridom izkoriščal, je bilo dejstvo, da so lahko na Radiu Radlje sami montirali prispevke. Tako ni bil odvisen od drugih, sam je lahko naredil celoten izdelek, zaključeno celoto.

Radio Slovenija oz. takrat Radio Ljubljana je v tistem času začel zaposlovati tudi svoje radijske dopisnike. Leta 1976 so zaposlili Miro Valtl, ki je delala na Radiu Slovenj Gradec in je pokrivala Koroško. Večinoma je poročala za Radio Ljubljana, nekaj dela je opravljala tudi za Televizijo Ljubljana s snemalcem Gašperjem Starcem; šlo je za vesti, opremljene s sliko, kaj kompleksnejšega pa je prišla delat ekipa iz Maribora. Tudi Mira Valtl (2012) se spominja, da je bil takratni urednik Uredništva za dopisništvo nad Slavkom Bobovnikom navdušen: *»Matelič je imel strašno rad lepe glasove in Bobovnik je imel radijski, lep glas in je bil zelo navdušen nad njim. Poleg tega je pa tudi zelo lepe prispevke znal narediti. Na televiziji pa je bil takrat urednik dopisništev Tone Smolnikar in midva sva imela kar precej povezave in sem mu jaz rekla: 'Jaz mislim, da bi bil Slavko Bobovnik odličen televizijski dopisnik'.«*

Kot enega prelomnih dogodkov, ki so mu odprli vrata v svet nacionalnega medija, se Bobovnik (2012b) spominja radijske reportaže *Kam za konec tedna?: »Matelič me je poslal delat nekaj v smislu, zakaj smučat na Kope. In jaz sem prišel gor, še avta nisem parkiral, pa je vrv dol padla. Gor je bilo kakih 50, 100 ljudi. Čakam, da bodo vrv popravili, da se moje smučarije lotim tako, kot sem mislil. Po pol ure vendarle spoznam, da sem prišel na dogodek, ki je boljši, mnogo boljši, in vžgem eno tako, zakaj ne na Pohorje, s čim računat, če pridete na Pohorje.«* Njegova kritična reportaža je bila dobro sprejeta.

Slavko Bobovnik je v tem času sicer študiral pravo v Mariboru. Pravi, da ga je študij zanimal, čeprav se zanj ni odločil ravno strastno, ampak bolj zaradi takratnih družinskih okoliščin: *»Nismo bili ravno reveži, pa vendar so me starši vprašali, če iz mariborskega nabora pa ne bi bilo kaj moč študirati.«* Leta 1977 bi moral začeti pripravništvo v takratni tovarni Gorenje-Muta, po oddani reportaži s Pohorja pa so mu na nacionalnem radiu dejali, naj še malo počaka. *»Čez par dni je prišla ne ravno ponudba o zaposlitvi, ampak na toliko denarja lahko pri nas mesečno računaš, pa boš zato kaj naredil ali pa ne naredil. Neka fiksna pogodba. In to je bilo polovico tiste pripravniške plače. Sem si rekel, ostalo polovico bom pa že nekje zbral skupaj. Pa že prej je bilo, saj zaznaš, ali nekdo vlaga vate, ti zaupa, ali imaš talent.«* Tako se je Bobovnik zaposlil na Radiu Ljubljana in mladostne ideje o karieri v gospodarskem pravu so postale preteklost.

2.1 NASTANEK KOROŠKEGA DOPISNIŠTVA TELEVIZIJE SLOVENIJA

Koroško dopisništvo je bilo eno zadnjih ustanovljenih televizijskih dopisništev Televizije Ljubljana. Do njegove uradne ustanovitve je televizijska mreža delovala tako, da je področje Koroške tudi za Televizijo Ljubljana pokrivala novinarka in urednica Radia Slovenj Gradec Mira Valtl, Kristl Valtl – Bobovnikov sodelavec na Radiu Radlje – pa je bil snemalec. K nastanku televizijskega dopisništva je precej pripomogel prav Slavko Bobovnik, ki je bil takrat kot radijski sodelavec v rednih stikih z Ljubljano: *»Moj šef je bil šef medobčinske socialistične zveze, današnjih 12 občin, in bil je član Skupščine RTV, ki je današnji programski svet. In mene, ki mu nisem bil nobena konkurenca, je dal za namestnika. Potem pa se je tistemu možakarju nekaj zgodilo in sem moral jaz na pol leta hoditi na tiste sestanke.«* Tako je Bobovnik v tistem času lobiral v Ljubljani, da so objavili razpis in ustanovili dopisništvo. *»Jaz mislim, da bi to tako naredili, ampak pet let kasneje,«* pravi Bobovnik (2012b).

Za formalno ustanovitev koroškega televizijskega dopisništva lahko štejemo 15. maj 1981, ko je Slavko Bobovnik uradno postal stalni zunanji sodelavec Televizije Ljubljana, kar je razvidno iz zapisnika sestanka o ustanovitvi TV dopisništva za Koroško, 23. aprila 1981:

Na osnovi javne razprave o programih RTV za leto 1981 ter stališč in sklepov Skupščine RTV Ljubljana o enakomernem pokrivanju Slovenije v televizijskih programih smo se dogovorili o ustanovitvi TV dopisništva za Koroško (občine Slovenj

Gradec, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Dravograd). Zaradi omejitev pri zaposlovanju bo sodelavec Radia Radlje Slavko Bobovnik s 15. majem 1981 postal stalni zunanji sodelavec TV Ljubljana.

Zapisali so še: »To torej pomeni, da bo poleg pripravljanja prispevkov skrbel tudi za pridobivanje drugih sodelavcev in usklajeval delo na tem področju z uredništvom TV dopisništva v Ljubljani. Sedež dopisništva bo v Radljah, začasno v prostorih Radia Radlje.« Januarja 1982, pri 27 letih, ko se je sprostila prepoved zaposlovanja, se je Slavko Bobovnik redno zaposlil na takratni Televiziji Ljubljana in uradno postal prvi televizijski dopisnik za Koroško.

Mira Valtl (2012), ki je do takrat pokrivala Koroško, pravi, da je Slavko takoj razumel, kakšen način dela ubrati, da sta radio in televizija različna medija in potrebujeta drugačen pristop k delu: »On je čutil neko avtoritativnost v sebi. On je znal bistvo, jedro povedati in ni se pustil komandirati. On je vedel, da dela prav, in to se mu je potem videlo. Takoj vidiš pri novinarjih, ko jih poslušáš, kdo je dovolj samozavesten. On je vedel in tudi preveril in je stal za svojimi prispevki. Je pa res, da moraš veliko delati, se pripraviti do zadnjega intervjuja.« Spominja se, da se je Slavko izredno hitro uveljavil:

Že s svojim nastopom, s svojim glasom. To ni zanemarljivo na televiziji. Na televiziji je to važna stvar. Novinar mora biti osebnost in on je osebnost. Že od začetka. /.../ Bil je zelo fajn kolega, to moram reči. Ampak mi je rekel, ko se je tam zaposlil (na televiziji, op. a.): "Kakih pet let bom tu ostal." In potem so ga hitro pritegnili, da je začel v Ljubljani delati, najprej v TV Obzorniku, ki je bil lokalni, potem je hitro vodil Dnevnik in je bil pojava. Ko so pa začeli s temi pogovornimi oddajami, se ni pustil. Hotel je imeti odgovore. /.../ In on je čutil s temi viktorji, ki jih je dobil ... to človeku daje moralo. Tvoj prav ti daje, da prav delaš, in mislim, da se ni on nič pogospodil tam (v Ljubljani, op. a.). On bi lahko bil zelo vzvišen, pa ni. Res je fajn človek (Valtl 2012).

Prvi snemalec na novoustanovljenem koroškem televizijskem dopisništvu je bil Kristl Valtl, Bobovnikov nekdanji sodelavec na Radiu Radlje. Kmalu se jima je pridružil Gašper Starc, ki se je na Televiziji Ljubljana kot snemalec koroškega dopisništva redno zaposlil leta 1985. Gašper Starc je imel izkušnje s snemanjem, že prej je delal za Televizijo Ljubljana na Jesenicah. Ko se je preselil na Prevalje, je delal v Železarni Ravne v turnusih, zaradi česar je bil dober sodelavec za televizijo. »Gašper je 12 ur delal, 24 ur pa je bil prost, delal je nočne

turnuse in je bil cele dneve na voljo,« se spominja Bobovnik (2012b). Imel je tudi snemalno znanje, zato so v Ljubljani dosegli, da so ga zaposlili: »Gašper je imel neke filmske tečaje. Bil je član Kino kluba na Prevaljah in je že na začetku dobro blendo obvladal. Bil je mlad, dober, fleksibilen,« še dodaja Bobovnik (2012b).

Bobovnik (2012b) pravi, da je bil za delo takrat zelo zagnan: *»Ma, ogromno sva delala, ogromno. Ampak to z veseljem, jaz sem to res rad delal takrat.«* Posebej rad je izkoriščal konce tedna, ko je ugotovil, da ljudje ne delajo radi in je zato lažje dobiti programski prostor.

In sem takrat začel najbolj delati ob sobotah in nedeljah. S temami, ki so v nedeljo sodile, ali pa, če se mi kaj prej ni posrečilo. Kolegici Meti Sosič, mislim, da je bila takrat v Kranju, sem v enem letu "speljal" železarstvo. Jeseniška železarna je bila pač toliko večja in se je vedno vedelo, da tisti, ki je na Gorenjskem, pokriva jeklarstvo. Ni se preveč potegovala zanj, saj je imela veliko drugega dela, in ga je v enem letu izgubila. Dve leti sem rabil, da sem ljubljanskim kolegom ukradel lesnopredelovalno industrijo pa gozdarstvo. Tu sem imel malo težav, ker so bili nekateri vsaj tako dobri kot jaz ali pa boljši, samo ljubilo se jim ni. In pa glede na mojo diplomu (z naslovom Brezposelnost v občini Ravne na Koroškem ter možni načini razreševanja neskladij, op. a.) ljudje niso razumeli, da prihaja čas brezposelnosti. Tu sem eno luknjo našel, in ko sem začel to troje delat, potem nisem več tako trpel z lokalnimi novicami. Smo tudi to šibali, ampak dogovorjeno. Lažje sem jih plasiral, ker sem bil bolj pri koritu (Bobovnik 2012b).

Midva sva dežurala vsak en vikend. Če je bilo kaj bolj zahtevnega, sem jaz Praprotnika, Valtlovo, Iviča ali Prošta (koroški dopisniki drugih medijev, op. a.) poklical, če Gašper ni zmožel tistih pet vrstic napisat, ker je moral s filmi drveti za avtobusom. Takrat, ko sem jaz dežural, sem pa itak obvladal toliko onega (kamere, op. a.) in s tem sva profitirala na prostem času in na delu. Vedno je pisalo slika Gašper Starc, tudi ko je Bobovnik naredil, vedno je bil tekst moj, tudi če je Gašper tri stavke napisal, koliko je bilo ljudi na partizanski proslavi (Bobovnik 2012b).

Sedež dopisništva je bil od ustanovitve pa do leta 1997 v Radljah ob Dravi, v prostorih Radia Radlje. Leta 1997 so dopisništvo zaradi nezavedanja pomembnosti te institucije med takratno radeljsko občinsko strukturo in z veliko podporo takratnega slovenjgraškega župana Janeza

Komljanca preselili v Slovenj Gradec, kjer ima svoje prostore še danes. *»Občina Slovenj Gradec je ponudila boljše in cenejše prostorske možnosti, pa tudi večina regijskih institucij je bila tu (sodišče, policija, bolnišnica ...),«* pravi Bobovnik (2012b).

S selitvijo so se pogoji dela bistveno spremenili. Največja pridobitev je bila linkovska povezava z Ljubljano, saj so do takrat ves material v Ljubljano pošiljali na filmu in kasneje na kasetah fizično, z avtobusom. Pridobili so tudi televizijsko montažo, kar je pomenilo, da so lahko celoten izdelek pripravili sami in končen izdelek poslali po linku v Ljubljano. Prej so montirali montažerji v Ljubljani, po pisnih napotkih, *»kar je bilo včasih hudo zoprno«*, se tistih časov spominja Bobovnik (2012b). Dodaja tudi, da so bili ob Kopru in Mariboru v Slovenj Gradcu še precej časa edini, ki so montirali sami. Večina ostalih dopisništev je linke uporabljala predvsem za pošiljanje surovega materiala in niso imeli interesa za ureditev montaž (Bobovnik 2012b).

V novem slovenjgraškem studiu so dobili dve pisarni (za novinarja Radia in Televizije Slovenija), televizijski studio in montažo. Takrat se je kolektivu pridružil še en snemalec, doma iz Podgorja pri Slovenj Gradcu, Ivan Uršnik, ki je bil pred tem zaposlen v TUS KO-SI Slovenj Gradec in je snemal za velenjsko lokalno televizijo VTV. Kasneje sta se ekipi pridružila še dva novinarja, Tomaž Ranc in Duška Lah, ki je še danes novinarka dopisništva Slovenj Gradec.

2.2 ZNAČILNOSTI DOPISNIŠKEGA DELA

Dopisništvo je posebna vrsta novinarstva, zato ima delo novinarja dopisnika svoje značilnosti. Gre za poročanje na daljavo o informacijah in dogodkih, ki drugače ne bi prišli v medije, in o tistih informacijah, ki jih naslovnik pričakuje, pravita Noelle-Neumann in Schultz (1971). Novinar dopisnik lahko in mora zaznavati zgodbe v lokalnem okolju, ki bi jih nacionalni medij sicer spregledal, in o njih poročati tako, da so zanimive in pomembne za lokalno prebivalstvo, pa tudi za širši krog občinstva. Bobovnik (v Kapetanović 1997 in Rems 1998) pravi, da biti dopisnik na Koroškem vsekakor ni salonsko novinarstvo, da je biti dopisnik iz Radelj ali Slovenj Gradca in ne iz New Yorka za mnoge mlajše kolege najnižja stopnja novinarstva: *»To je brskanje po ozadju dogajanj, neredko kopanje po smeteh življenja. //...//*

To je garaško delo, a hkrati velika šola. Po kakem desetletju takšnega dela človek zna ločiti zrno od plev.»

O dopisništvih, novinarjih dopisnikih, njihovi vlogi in pomenu obstaja le malo literature, še manj je opravljenih raziskav. Z značilnostmi in specifikami dela dopisnikov sta se ukvarjala Noelle-Neumann in Schultz (1971), ki sta se kot nekateri drugi avtorji (Anderson, Dardenne in Killenberg 1994, Tompkins 2002, Hatcher 2004) posvetila tudi odnosom, življenju in delu novinarjev dopisnikov v lokalni skupnosti. Predvsem o značilnostih časopisnega dopisništva so pisali Harris in Spark (1993), Fry (2004) ter Stagl (2007), posredno pa so se dela dopisništev pri obravnavanju dela novinarjev dotaknili tudi drugi (Erjavec 1999, Košir 1988, Poler Kovačič 2004). Nihče med njimi ni opravljal terenskih raziskav. V Sloveniji so raziskave, predvsem intervjuje z dopisniki, opravljali le študenti v okviru nekaterih diplomskih nalog (Grošelj 1998, Močnik 2008, Cergolj 2009).

Harris in Spark (1993, 26) menita, da je glavna razlika med dopisnikom in novinarjem v matični organizaciji ta, da je dopisnik v veliki meri popolnoma sam odgovoren za iskanje informacij in njihovo pokrivanje ter da sta za to potrebni predvsem lastna iznajdljivost in domiselnost. Po njunem mnenju mora dober dopisnik znati prepoznati zgodbo in jo raziskovati, dokler ne dobi dovolj gradiva za kakovosten prispevek. Zgodbo mora znati od začetka do konca povedati na način, da pritegne pozornost občinstva. Dobre lokalne zgodbe ne prihajajo prek sporočil za javnost, ampak jih mora dopisnik poiskati sam, med ljudmi. Delo dopisnika je zato močno vpeto v lokalno okolje in je sestavljeno predvsem iz dela na terenu in druženja z ljudmi. Ena od značilnosti dopisnikovega dela je tako, da mora aktivneje iskati ideje za zgodbe (Cergolj 2009, 9). V Kričaču (1999, 4) – internem glasilu Radiotelevizije Slovenija – so zapisali, da se Bobovnik kot dopisnik »uspešno loteva tem, ki jih večina njegovih kolegov ne bi nikoli zaznala. Slavko Bobovnik resnično zna prisluhniti okolju, v katerem živi, in to vselej, ko razmere to terjajo.« Dopisnik mora znati uporabljati tudi različne tehnike prenosa informacij in biti večč poročanja v različnih žanrih (Noelle-Neumann in Schultz 1971). Kot takšen prinaša bistvene prednosti matični hiši (Fry 2004), ki pa v praksi na dopisnike ne gleda vedno kot na prednost (Močnik 2008, 17).

Posebej pomembna sta odnos in komunikacija med novinarjem dopisnikom in centralnim uredništvom, saj dopisnik s svojim delom opravlja posredniško vez med virom in medijem

(Tunstall 1971, 11). Le dobro sodelovanje omogoča kakovostno delo in kakovosten izdelek (Močnik 2009). Naloga urednika pa je tudi, da opravlja nadzor nad novinarsko rutino (Erjavec 1999, 106), saj je vloga uredniškega upravljanja, da preprečuje napake in škandale (prav tam). Bašić Hrvatini in drugi (2004, 90) pri tem opozarjajo tudi na dejstvo, da uredniki v sodobnih medijih postajajo vse bolj odgovorni za tržno uspešnost medija in vse manj za oblikovanje uredniške politike.

Preiskovalno delo novinarja dopisnika ni lahko delo, saj mora biti novinar po eni strani močno vpet v lokalno okolje, po drugi strani pa mora znati obdržati kritično distanco, ki mu omogoča nepristransko poročanje (Cergolj 2009, 12). Tudi Bobovnik pravi, da je pisati o svojih sosedih in svojih znancih veliko težje, kot pisati o tem, kaj se dogaja v Ameriki (v Rems 1998). Tudi zaradi tega so lokalni novinarji, po mnenju Tunstalla (1971, 11), manj kritični od nacionalnih, saj so neposredno vpeti v vsakdanje življenje in odvisni od lokalnih virov, česar pa za Slavka Bobovnika ne moremo trditi, saj ga Korošci poznajo kot novinarja »brez dlake na jeziku, ki pove, kar misli« (Starc 2012). Njegovi prispevki so »neprizanesljivi, udarni, včasih tudi čustveni, in to tako po vsebinski kot interpretacijski plati,« v intervjuju z Bobovnikom navaja Olga Rems (1998).

2. 2. 1 POGOJI DELA NOVINARJA DOPISNIKA SLAVKA BOBOVNIKA

Pri obravnavi dela novinarja dopisnika Slavka Bobovnika moramo upoštevati, da so bili pogoji dela in okoliščine, v katerih so nastajali televizijski prispevki, bistveno drugačni od današnjih. Slavko Bobovnik je svojo kariero televizijskega novinarja dopisnika začel v času filmske tehnike. Prvih osem let, od leta 1981 do 1989, so snemali s filmsko kamero, kar je pomenilo, da so bili precej omejeni s količino slike, ki so jo lahko posneli, tudi izjave so bile relativno kratke, posebej zahtevna je bila montaža. Po oceni snemalca Gašperja Starca (2012) so lahko porabili 15 metrov filma za vest in okoli 30 metrov za prispevek. »Meter filma je stal dolar, plačati pa je bilo treba tudi carino, zato so zelo varčevali. Prvi urednik dopisništev Tomaž Terček je bil izjemno skrben in gorje, če je kdo porabil dva metra preveč. Objaviti je bilo treba vse, kar smo posneli, to pa je navadno pomenilo, da izdelek ni bil najboljši« (Bobovnik v Rems 1998). Montirali so v Ljubljani. Slavko Bobovnik je prispevek napisal na list in ga skupaj s filmom in navodili za montažo poslal v Ljubljano z avtobusom. Kar so poslali do opoldneva, je bilo objavljeno istega dne. Tako so morali dnevne dogodke

posneti in pripraviti do odhoda avtobusa iz Slovenj Gradca ob 12. uri, le izjemoma so lahko pomembnejše dogodke poslali tudi kasneje prek avtobusa iz Celja.

Prve tehnične spremembe so se zgodile, ko je Televizija Ljubljana prešla s filmske na video tehniko. Po pričevanju Gašperja Starca (2012) je bilo koroško dopisništvo zadnje, ki je prešlo s filmske tehnike na elektronsko, in sicer 13. oktobra 1989. Na elektronski kameri oziroma beti so delovali vse do leta 2008, ko je Televizija Slovenija začela uvajati digitalno tehniko in prešla na digitalni format, ki ga uporablja danes. Najbolj pa so se pogoji dela spremenili, ko so se iz Radelj ob Dravi preselili v nove televizijske prostore v Slovenj Gradcu. Lastna televizijska montaža je omogočila pripravljane končnih izdelkov, ki so jih lahko po linku poslali v Ljubljano. Takrat avtobusni vozni red ni bil več pomemben, možnosti za lastno ustvarjalnost pa so postale bistveno boljše. Montaža je bila pomembna pridobitev tudi zato, ker so morali prej za vse daljše prispevke (za Tednik, kulturne, kmetijske in druge oddaje) hoditi na montažo v Ljubljano: *»To je bila izredno velika izguba časa. Tednikov in podobnega pa smo naredili toliko kot pol ostalih dopisništev skupaj«* (Bobovnik 2012a).

Pozabiti ne smemo tudi na razvoj mobilne telefonije in interneta. V 80. letih so imeli le stacionarni telefon, prek katerega sta se zjutraj dopisnik in urednik dogovorila o delu, interneta seveda ni bilo. Prvi računalnik z omrežno povezavo je Slavko Bobovnik uporabil šele v devetdesetih letih 20. stoletja.

In ne le tehnika, takrat so bili precej drugačni tudi družbeni pogoji za delo. Vse do leta 1995, ko se je pojavila komercialna televizija POP TV, je bila Televizija Slovenija edina nacionalna televizija in je imela v družbi poseben status. Takrat ni bilo kamer na vsakem koraku, kot je to značilno za današnjo produkcijo novic. *»Ko smo prišli na teren, je bil to poseben dogodek, skoraj praznik,«* se tistih časov spominjata Gašper Starc (2012) in Ivan Uršnik (2012). Slavko Bobovnik in Gašper Starc sta bila med Korošci dobro poznana in cenjena. Ljudje so imeli do pojava kamere popolnoma drugačen odnos, kot ga imajo danes (Starc 2012). Takrat je bil to edini način, da se je slišal njihov – ljudski glas. Za snemanje in pripravo prispevkov je bilo tudi precej več časa. Hiteli so z vestmi, novicami, ki so aktualne danes, jutri ne več. Ostalo delo je bilo bistveno bolj umirjeno, se spominja Starc (2012). Kot rečeno, to je bil čas brez mobilnih telefonov, brez interneta, čas, ko je imel novinar za produkcijo novic še čas.

Bobovnik si je na terenu ustvaril sloves kritičnega, a poštenega novinarja. »Ni šparal jezika, ni šparal besed,« ga opisuje Starc (2012), ki pravi, da je Bobovnik vedno stremel za novimi pristopi – vsebinsko in oblikovno. Prav iz tega razloga se je Slavko Bobovnik naučil tudi veččin snemanja. Predvsem je želel spoznati, kaj je s kamero možno narediti, da ga nihče ni mogel odpraviti z besedami »to ne gre« ali »to se ne da«. Ni maral izgovorov. Če si je nekaj zamislil, je to tudi izpeljal, do sekunde natančno (Starc 2012). To je izkusil tudi njihov kasnejši mlajši sodelavec Ivan Uršnik, ki se je koroškemu dopisništvu kot snemalec pridružil leta 1998. »Spomnim se, da sva tedniške prispevke montirala dolgo v noč, tudi do jutra, vse sinhronizirala na roke. /.../ Za tiste čase je bilo v prispevek vložena obilo truda« (Uršnik, 2012). To se je poznalo na ekranu in z vložnim trudom je Bobovnik dosegal dobro ime ne le pri gledalcih, temveč tudi pri urednikih in šefih, ki so vedno bolj spoznavali, da je Slavko Bobovnik oseba, na katero se lahko zanesejo.

3 NOVINARSKA KAKOVOST IN OSEBNI STIL

Novinarska kakovost je vedno časovno-prostorsko in subjektivno spremenljiva, zato soglasja o njeni definiciji ni, ugotavlja Erjavec (1999, 7 in 151). Ker novinarske kakovosti ni mogoče nedvoumno izmeriti in določiti, se njeno dožemanje nemalokrat opira na »novinarski občutek ali dober stil, ki je dan samo izbranim osebam in ki se ga ni mogoče naučiti« (Erjavec 1999, 15). Ta definicija se na prvi pogled ponuja tudi pri ugotavljanju novinarske kakovosti Slavka Bobovnika. Kot so ga ocenili nekateri sogovorniki, ima Bobovnik preprosto nekakšen naravni dar in občutek za novinarsko delo.

Ker pa je novinarstvo poklic, ki je ključnega pomena za obstoj vsake moderne družbe, pri čemer sta za normalno delovanje demokratične družbe pomembni predvsem posredniška in kritično-nadzorna funkcija novinarstva (Erjavec 1999, 7), se z definicijo kakovosti, odvisno od naravnih danosti in sposobnosti novinarja, ni mogoče zadovoljiti. Prav tako moramo opredeliti kriterije kakovosti, če želimo analizirati delo Slavka Bobovnika in ugotoviti, kaj je tisto, kar ga dela »dobrega«.

Raziskave (Ruffner in Burgon 1981, Donbach 1990, Kaufman 2002) kažejo, da pri ugotavljanju novinarske kakovosti res veliko štejejo novinarjeve osebne značilnosti. Pomembna sta njegova osebna angažiranost in družbena kompetentnost. Donbach (1990, 414) je ugotovil, da je idealen novinar ustvarjalen, razumljivo in pravilno piše, hitro naveže stike, je objektivni in točen, ima dobro splošno izobrazbo in sposobnost kritičnega dožemanja stvarnosti, kar lahko pripišemo tudi značaju Slavka Bobovnika. Ocenjevanje novinarske kakovosti pa je neizbežno povezano tudi s kulturo, z družbeno klimo, s stanjem na medijskem trgu (medijsko konkurenco) ter z vrsto in usmeritvijo medija, za katerega ta novinar dela (radio, časopis, televizija, internet). Wallisch (v Erjavec 1999, 12) zato razlikuje med objektivno in subjektivno kakovostjo, pri čemer pod objektivno kakovost uvršča formalna načela poklica, upoštevanje žanrov in jezikovno pravilnost, med subjektivno kakovost pa vsebinska načela, funkcionalnost in literarni stil.

S kriteriji kakovosti so se ukvarjali še številni avtorji, ki jih v svojih knjigah povzema Karmen Erjavec (1998, 1999).

3.1 KRITERIJI KAKOVOSTI

»Novinarsko kakovost ocenjujemo na podlagi sposobnosti novinarja, da najde družbeno pomembno temo, jo razišče in oblikuje tako, da vsebina novinarskega prispevka ustreza dejanskemu stanju,« pravi Erjavec (1999, 153). Pri tem je potrebno upoštevati norme novinarskega sporočanja, ki so: tematska pomembnost, preiskovanje, aktualnost, točnost, raznolikost, preglednost, stvarnost, uravnoteženost in razumljivost.

Pomembno je upoštevanje načela **objektivnosti**. To ni zgolj nasprotje subjektivnosti, saj se opiramo na teorijo, da nobena novica nikoli ni popolnoma objektivna (Lambeht 1992, 73). Kot pravi Erjavec (1999, 44): »Vsak korak novinarskega dela je subjektiven; od izbire teme, uporabe jezikovnih sredstev, poudarkov, citatov ...« Ta pogled razbije iluzijo o novinarju kot objektivnem posredovalcu informacij. Kar lahko novinar stori v smislu svoje kredibilnosti, je, da doseže nevtralnost s točnostjo objavljenih dejstev, z nenehnim preiskovanjem in preverjanjem informacij, zato sta tudi bistveni značilnosti oziroma načeli objektivnega poročanja točnost informacij in popolnost poročanja. Del načela objektivnosti je tudi ločevalna norma, ki v novinarskih besedilih informativne zvrsti prepoveduje mešanje dejstev in mnenj, s čimer je občinstvu omogočeno, da si lahko neodvisno od novinarjevih interpretacij ustvari lastno mnenje.

Kljub različnim pogledom na novinarsko kakovost je možno najti skupne kriterije za njeno opredelitev. Ti temeljijo na ključnih korakih novinarskega dela, torej na izbiri teme, preiskovanju in oblikovanju novinarskega prispevka (Erjavec 1999, 12).

3.1.1 IZBIRA TEME

Ugotovili smo že, da je novinar dopisnik večinoma sam odgovoren za iskanje tem in prenašanje informacij, ki se mu zdijo pomembne, iz lokalnega okolja. V sodelovanju in pogovoru z uredniki in ob splošni usmeritvi medija, za katerega dela, večinoma sam predlaga teme, pomembne za območje, ki ga pokriva. To pomeni, da je eden prvih kriterijev, ki določajo kakovost novinarja, izbira teme, ki bo zanimiva in pomembna za občinstvo.

O izbiri dogodkov, vrednih objave, sicer obstajajo različne teorije, kot je Whitova (1950) teorija o vratarju oz. gatekeeper-ju, ki v ospredje postavlja urednika, teorija zrcala iz 60. let, ki pravi, da novinarji dogodkom le držijo ogledalo in jih zrcalijo v javnost, nekatere teorije pa v ospredje postavljajo novinarja in njegove profesionalne odločitve. Splošno sprejeti so dejavniki objavnosti, ki jih je prvi predstavil Walter Lippman, sistematično pa sta jih raziskala Galtung in Ruge (1965), ki pravita, da imajo večjo možnost objave nepredvidljivi, redki dogodki; dogodki s kontinuiteto; dogodki, povezani s pomembnimi narodi, državami ali osebnostmi; dogodki, ki so geografsko ali kulturno blizu občinstvu; po obsegu in vplivu veliki dogodki; nedvoumni in jasni dogodki; ter seveda negativni dogodki, po vzoru »slaba novica je dobra novica« (Perovič in Šipek 1998, 51). Na izbiro teme vpliva tudi vrsta medija – predvsem atraktivna slika oziroma možnost jasnega predstavljanja kompleksne realnosti ima pri televiziji pomembno vlogo. Ne glede na vse je izbira teme, ki se jo novinar odloči obdelati in predstaviti javnosti, močno povezana z namenom novinarskega prispevka.

Novinar mora imeti jasno predstavo o tem, kaj hoče s svojim prispevkom pri občinstvu doseči. Izhodiščni namen novinarja je informirati občinstvo, usmeriti njegovo pozornost na določene probleme ali še posebej opozoriti na posledice določenih problemov. Z določitvijo namena novinar tudi določi okvirno zgradbo in obliko prispevka. Za različne cilje ima novinar na voljo različne novinarske žanre. Od namena sta odvisna tudi izbor in izločanje informacij ter obdelava zbranih podatkov. Ob izbiri teme za novinarski prispevek mora novinar tudi razmišljati o posledicah, ki jih lahko povzroči objava (Erjavec 1999, 52).

3. 1. 2 PREISKOVANJE

Preiskovanje je bistvena enota novinarskega dela, brez katere ni dobrega novinarskega prispevka (Erjavec 1999, 60), zato je preiskovalni postopek ključen pri zagotavljanju novinarske kakovosti. Dober novinar se ne zanaša le na objave služb za odnose z javnostmi, ampak se njegova kompetentnost izkaže predvsem pri samostojni izbiri tem za objavo, za kar pa je potrebno kakovostno raziskovalno delo (Erjavec 1999, 60). Preiskovanja kot kriterija novinarske kakovosti sicer ne moremo izmeriti, lahko pa ga analiziramo s tremi razsežnostmi, ki so njegov sestavni del in jih Erjavec (1999, 61) loči na: pomembnost, veljavnost in razumljivost. Novinar mora torej najprej oceniti, kako pomembna in zanimiva za občinstvo je

tema, o kateri bo poročal, nato se vpraša o točnosti informacij, ki jih ima in jih preveri, ter odgovori na osnovna novinarska vprašanja (kje, kdo, kaj, kdaj, kako in zakaj). Na koncu mora novinar zbrane podatke urediti v razumljivo in resnično celoto. Za kakovosten prispevek je potrebno preiskovanje v globino in razumevanje teme.

3. 1. 3 OBLIKOVANJE NOVINARSKEGA PRISPEVKA

»To je faza, v kateri se individualne lastnosti in ustvarjalne sposobnosti posameznega novinarja najbolj uveljavijo,« ugotavlja Erjavec (1999, 71). Pred dejanskim začetkom te faze mora novinar še enkrat dobro premisliti, kaj hoče s svojim pisanjem doseči. Nujno je, da novinar informacije, ki jih posreduje javnosti, najprej dobro razume sam, sicer jih občinstvu ne bo mogel posredovati razumljivo. Informacije izbira in podaja na osnovi točnosti, raznolikosti, preglednosti, stvarnosti, uravnoteženosti in razumljivosti.

»**Točnost** je ključni kriterij kakovosti novinarskega prispevka, na katerem je najbolj utemeljeno zaupanje občinstva do novinarjev in medijev,« pravi Erjavec (1999, 72). Ključno zanj je preverjanje informacij pri različnih relevantnih virih. Pomembna je tudi **raznolikost**, predvsem mnenjska, saj lahko novinar pri opisovanju posameznega dogodka izpostavi različna mnenja, po različnem vrstnem redu in z različnih zornih kotov. Novinar mora poskrbeti za raznolikost virov informacij, kar zagotovi, da prispevki niso le točni, ampak tudi popolni. **Preglednost** se nanaša predvsem na jasno navajanje virov informacij. Kriterij **stvarnosti** od novinarja zahteva, da ločuje mnenje in informacije o določenem dogodku, pri čemer je nujno potrebno poznavanje in uporaba različnih žanrov (Erjavec 1999, 75). Mnogi avtorji med osnovne pogoje kakovostnega sporočanja uvrščajo kriterij **razumljivosti**. Povezan je z jezikovnim kriterijem, ki pa ga presega in vključuje celostno smiselno predstavitev novinarskega izdelka. »Kriterij razumljivosti ima dve ravni: jezikovno in vsebinsko. Druga se nanaša na sposobnost novinarja, da informacije razporedi tako, da so občinstvu razumljive,« navaja Erjavec (1999, 13). Tukaj so pomembni predvsem koherentnost prispevka, razumevanje občinstva in uporaba jezika.

Razumljivost in jezikovna kakovost si lahko tudi nasprotujeta. »Hiperbolični, čustveni in senzacionalističen jezik je znak za slab novinarski jezik,« pravi Erjavec (1999, 79), saj novinarstvo teži k uporabi relativno enostavnih jezikovnih sredstev, pri vizualnih medijih je

pomembna tudi uporaba grafike. Mencher (1991, 167) pravi, da dobro napisani prispevki občinstvu predstavijo dogodek z anekdotami in primeri, vsebujejo veliko izjav, ki povzemajo potek dogodka, vsebujejo natančen, jasen in prepričljiv jezik, kratke stavke in stil pisanja, primeren dogodku. Podaja tudi deset nasvetov za novinarsko pisanje:

1. Ne piši, dokler ne razumeš dogodka.
2. Ne piši, dokler ne veš, kaj bi napisal.
3. Pokaži, ne povej.
4. Vključi dobre izjave.
5. Vključi primere ali anekdote.
6. Uporabljalj konkretne samostalnice in barvite glagole.
7. Izogibaj se prekomerni uporabi pridevnikov in povezovanju prislovov z glagoli.
8. Izogibaj se sodb in sklepov, naj dejstva govorijo sama.
9. V prispevku ne postavljalj vprašanj, na katera ne znaš odgovoriti.
10. Piši enostavno, jedrnato, pošteno in hitro.

Ob vsem tem mora televizijski novinar upoštevati še zakonitosti in posebnosti televizijskega medija, ki jih podrobneje analiziram v četrtem poglavju. Pri oblikovanju prispevka za televizijo so ključne predvsem vizualne podobe in zvok. Televizijski novinar ima za posredovanje celostne zgodbe bistveno manj prostora oziroma časa, zato mora biti toliko bolj več v strjevanju in izpostavljanju ključnih informacij, ki jih mora podkrepiti še s sliko. Ni pomembno le, koga bo intervjuval, temveč tudi, kje bo opravil intervju, saj ozadje vedno prinaša dodaten pomen temi, o kateri besedilo govori (Laban 2007a). Novinar mora upoštevati pravila obnašanja pred kamero, poznati učinke določenih kadrov ter pristopov k montaži. Sposoben mora biti posneti tudi raport¹, ki se uporablja »predvsem za potrjevanje verodostojnosti novinarskega besedila, identifikacijo in posebljanje novinarja ter za poudarjanje vtisa njegove delavnosti in dejavnosti« (Laban 2007a, 95). Laban (2007a, 96–104) v televizijskem dnevnoinformativnem novinarstvu ločuje več tipov raporta: raport kot vsebinski premik, kot komentar, kot povzetek izjav virov informacij, raport o manjkajočih podatkih, osebni raport itd. Vsak od njih ima svoj namen in učinek, ki naj bi se ga televizijski novinar zavedal in ga znal uporabiti. Novinarsko kakovost lahko zagotovi samo optimalna izpolnitev vseh kriterijev (Erjavec 1999, 82).

---

¹ Posnetek novinarja, ki govori v kamero, medtem ko stoji za bolj ali manj pomembnim ozadjem.

3.2 OSEBNI STIL

Kakršna koli formalna pravila obrti že obstajajo, je vedno novinar tisti, ki sam oblikuje svoj izdelek. Erjavec (1999, 152) pravi, da »pri ustvarjanju novinarskega izdelka vsak novinar prispeva delček svoje izvirnosti in ga naredi osebno razpoznavnega. Še posebej je to mogoče v tistih žanrih, ki dopuščajo večjo udeležbo novinarja, na primer v reportažah, novinarskih zgodbah itd.«. Ocenjevanje novinarjeve – v našem primeru Bobovnikove – kakovosti in posebnosti je tako najučinkovitejše skozi analizo stila, ki pa ga je zelo težko opredeliti.

Block (1987, 53) pravi, da je stil nekaj, česar se ne da preprosto naučiti. Zaobjema vse – kaj rečemo, kako to rečemo, kakšne besede izbiramo, na kakšen način jih uporabljamo, kakšne povedi tvorimo. Stil je tisto, kar posameznika ločuje od drugih, kar novinarji dodajo uniformiranemu pravilom in osnovam poklica. Ne da se ga kopirati, saj s tem izgubi svojo učinkovitost, je popolnoma oseben. Stil novinarju omogoča dosego raznolikosti, odličnosti in originalnosti. Pridobimo ga lahko z branjem, poslušanjem, učenjem, predvsem pa s pisanjem. Ko se novinar v tekstu nauči odstraniti odvečno, je to, kar ostane, njegov stil, pravi Block (1987, 37). Dober novinarski stil zahteva preprosto pisanje, prilagojeno občinstvu, za katerega novinar piše. Najboljši način za razvoj dobrega stila, še posebej v televizijskem mediju, je predvsem prizadevanje za jasnost in razumljivost sporočila.

Pomemben del osebnega stila novinarja je uporaba jezika, kjer pridejo do izraza predvsem subjektivni stilotvorni dejavniki, ki tvorijo avtorski stil. Kalin Golob (2003) pod subjektivne stilotvorne dejavnike uvršča intelektualno raven pisca, njegovo kulturno in družbeno razgledanost, poznavanje teme, zmožnost abstrakcije in logičnega mišljenja, novinarjevo splošno in strokovno izobrazbo, njegove značajske in duševne lastnosti, osebne nagnjenosti in navade ter vpliv njegovih bralnih navad. Slavko Bobovnik (2012a) pravi, da je prebral »vse, kar je bilo na voljo v knjižnici,« kar je gotovo vplivalo na njegov besedni zaklad in sposobnost tvorjenja besedil. Že zgoraj smo ugotovili tudi, da je imel Bobovnik veliko delovno vnemo, kar je po prepričanju Blocka (1987) zelo pomembno: »Bolj kot je posameznik produktiven, večja je njegova kreativnost v pisanju. Bolj kot novinar razume to, kar piše, lažje prilagaja dolžine stavkov. Bolj kot je angažiran za pisanje, večja je njegova besedna raznolikost.«

Čeprav se osebni stil najpogosteje izraža v jeziku, je vanj vključen kompleks osebnostnih značilnosti novinarja, ki ga določajo kot posameznika in kot profesionalca. Sem spadajo njegov odnos in odgovornost do dela, njegov pogled na svet in funkcijo, ki naj bi jo v družbi imelo novinarstvo. Nekateri novinarji se vidijo kot nevtralni prenosniki informacij, drugi kot kritiki družbe, tretji kot odvetniki določene politične usmeritve ... Vse to posledično vpliva na novinarjevo dojetje in opravljanje svojega dela (Erjavec 1999, 152). Slavko Bobovnik (2012b) pravi, da morajo novinarji biti tam, kjer jih potrebujejo. Meni, da novinarji so nevtralni prenosniki informacij, saj *»brez tega ni novinarstva«*. So pa tudi kritiki družbe, *»a ne na splošno in kar tako. S podatki, izračuni in mnenji strokovnjakov bomo kritik tistega dela družbe, ki ne opravlja svojih nalog optimalno. Vedno strogo argumentirano«*. Dodaja, da ne smemo spregledati in zanemariti njihove vloge zagovornikov šibkejših: *»Zelo jasno je treba izraziti stališča, kaj je prav in kaj ne, takrat ko gre za temeljne pravice in resnice.«* A opozarja, da lahko novinarjem tu *»hitro zdrsne, da po nepotrebnem postanemo jokavi in solzavi,«* kar po njegovi oceni ni dobro. Pravi, da naj novinarji ne bodo podučevalci: *»Če ustrezno predstavimo dejstva, bodo gledalci že sami presodili, kako in kaj. So pa tudi tu prispevki in oddaje, ko bomo povedali, kako se troši manj elektrike, katera pijača je najbolj zdrava itd. Narediti stvar razumljivo je naša naloga,«* še dodaja Bobovnik (2012b).

Tudi raziskava, ki sta jo opravljala Ruffner in Burgon (1981), je pokazala, da obstaja močna povezava med tipom osebnosti in novinarskim stilom pisanja, saj osebnostne spremenljivke v veliki meri določajo kakovost in način pisanja posameznikov. Izkazalo se je, da posamezniki, ki so prilagodljivi in odprti do različnih interpretacij in pomenov sveta in dogodkov, pišejo bolj besedno raznoliko in z večjim osebnim interesom. Ljudje z bolj praktičnim pogledom na življenje pišejo bolj berljiva sporočila. Čeprav na stil pisanja močno vplivajo tudi demografske značilnosti, torej spol, starost, izobrazba in izkušnje, imajo najpomembnejši vpliv prav osebnostne značilnosti (Ruffner in Burgon 1981). Ker sta posameznikova osebnost in stil pisanja v času študija in nastopa službe v večini že izoblikovana, imajo formalni tečajji malo vpliva na stil, kar pojasnjuje, zakaj se nekateri zelo težko naučijo pisati berljive zgodbe. Različnim tipom osebnosti so bližje različni stili pisanja, primerni za različne medije, nekateri so analitični, drugi bolj usmerjeni v zgodbe, eni preprosti, drugi kompleksni. To pojasnjuje razlike v stilu in zakaj so nekateri novinarji uspešnejši, ne samo glede na znanje, ki ga imajo o tem, kar napišejo, temveč predvsem glede na način, kako to ubesedijo.

3.2.1 NOVINARSKI STILI PISANJA

Novinarji imajo pri pisanju prispevka na voljo več različnih pristopov, najpogostejša sta klasični model obrnjene piramide in narativni pristop. Za televizijsko novinarstvo model obrnjene piramide ni najbolj primeren, saj so prve sekunde namenjene pridobivanju pozornosti in navajanju občinstva na temo, tako bi bile najpomembnejše informacije izgubljene (Laban 2007b, 69). Sicer pa tudi po raziskavah med bralci (Beasley 1989, Chartpraser 1993, Johnson v Kelly in drugi 2003) narativni stil prednjači po priljubljenosti in razumevanju novic, saj občinstvo narativne zgodbe opisuje kot bolj jasne, informativne, zanimive in bolj verjetne od tistih, napisanih v strogem novinarskem ali celo birokratskem jeziku. Vedno je treba odgovoriti na temeljna novinarska vprašanja, narativna zgodba pa upošteva tudi dramaturgijo – sestavljena je iz uvoda, jedra in zaključka, zato občinstvu omogoča, da zgodbo izkusi, da izve več kot zgolj dejstva. Občinstvo se lahko poveže z akterji, saj je novica upovedana prek aktivnosti osrednjih likov, njihovih motivov in izjav, kar zgodbo pooseblja, personificira. Takšen stil pozitivno vpliva na pomnjenje, ker vzbuja čustva in s seboj prinaša občutek drame (Beasley 1998). Tudi pri sodobnem televizijskem novinarstvu je glavna strategija »močno emocionalno vključevanje gledalca«, kar novinarji dosežejo predvsem s pripovedovanjem zgodb in personifikacijo (Laban 2007a, 171). Ker pa televizijski novinar zgodbo pripoveduje tudi prek slike in zvoka, se njegov stil razpozna iz zmožnosti povezovanja vseh elementov televizijskega novinarskega diskurza v kakovostno celoto. Pisanje je le ena izmed nalog.

Tradicionalno je bila razlika v stilu povezana s tehtnimi in razvedrilnimi novicami. Birokratski, strogo nevtralen stil se je povezoval predvsem s težkimi, resnimi novicami, medtem ko je narativni stil razumljen kot primernejši za mehke novice, lahkotne zgodbe (Beasley 1998). Ta delitev pa se z leti spreminja. Uveljavljanje narativnega stila je povezana predvsem s t. i. novim novinarstvom, ki ga je v 70. letih opredelil Tom Wolfe, saj pisanje po modelu obrnjene piramide odvrta večino občinstva, še posebej t. i. tvegane bralce, to so predvsem mlajši in ženske. Veliko večino gledalcev pritegnejo predvsem dogodki, ki so upovedeni kot dramatične pripovedi, ki zabavajo, pretresejo in vznemirjajo občinstvo (Bennett in Edelman 1985, 160).

Za dobro narativno zgodbo mora biti novinar sposoben zbrati bistveno več podatkov, na kamero pa ujeti več detajlov. Največja ovira pri tem je pomanjkanje časa, saj potrebuje novinar veliko predpriprave; svoj čas zahtevata raziskovanje (za pridobitev ustreznih informacij in slike) ter pisanje scenarija, kjer se slika, beseda in zvok zlijejo v celoto. Narativni stil omogoča tudi precej več možnosti za slabe prispevke, saj predvsem neizkušeni novinarji težko ločijo relevantne detajle od nekoristnih informacij. Problem lahko predstavlja tudi omejitev dolžine prispevka, čeprav so dobri novinarji sposobni narediti uspešno narativno zgodbo tudi v za to določenem času, pravi Beasley (1998). A to zahteva veliko sposobnost pisanja – talent, ki vključuje tako sposobnost povezovanja informacij, sočutja do ljudi, sposobnost poslušati in slišati sogovornike ter dobro opazovati okolico in detajle (Beasley 1998). Pri televizijskem novinarstvu pa še izvrsten občutek za sliko in montažo.

Pri oblikovanju prispevkov je posebej pomembno upoštevati tudi svoje občinstvo, opozarja Olson (1989). Novinar mora poznati svoje okolje in ljudi, kar se odraža v vsebini in stilu. Pomembna je tako izbira teme, relevantne za občinstvo, kot njim primeren stil pisanja. Če novinar upošteva svoje občinstvo in med pisanjem scenarija misli nanj, bo zgodba bolj osredotočena, celovita in organizirana. Ključno je tudi to, da zna novinar izbrati stil oziroma žanr, ki najbolj ustreza zgodbi, da jo lahko pove na jasn in razumljiv način, in da nedvoumno sporoči bistvo vsebine.

4 ZNAČILNOSTI TELEVIZIJSKEGA SPOROČANJA

Preden analiziramo naključno izbrane prispevke, ki jih je Slavko Bobovnik pripravil kot novinar dopisnik Televizije Slovenija od leta 1981 do 2008, spoznajmo še posebnosti televizijskega sporočanja. Delo na televiziji namreč od novinarja zahteva precej drugačna znanja in veščine kot pisanje za časopis ali delo na radiu in pri kakršnikoli analizi novinarskih besedil je treba upoštevati tudi posebnosti medija (White 1998, 6).

Televizija je edinstven medij, »ki zaradi združitve govora, slike in zvoka zahteva specifičen način sporočanja in uporabe jezikovnih sredstev« (Laban 2007a, 23). »Je neposreden, dramatičen in čustven medij,« pravi Laban (2007b, 33) in dodaja, da čustva pritegnejo pozornost gledalcev in povečajo njihovo pomnjenje in razumevanje vsebine. Dnevnoinformativne oddaje na televiziji omogočajo in vedno bolj zahtevajo močno vizualizacijo. Dinamična in zgovorna slika omogoča zmanjševanje števila besed, ki spremljajo dogajanje na sliki, medtem ko mora biti sporočilo »kratko, jedrnato in takoj razumljivo, saj je namenjeno številnemu in raznolikemu občinstvu« (Laban 2007a, 24). Veščost novinarja pri izboru in razporeditvi informacij, ki jih bo podal, je tako bistvenega pomena (Erjavec 1999), saj »televizijski novinar ne more povedati in pokazati vseh informacij in mnenj, ki jih je o dogodku pridobil, upoštevati pa mora tudi omejeno sposobnost gledalcev, da opazijo in si zapomnijo objavljene informacije« (Laban 2007a, 69).

»Televizijsko poročanje se od drugih vrst novinarstva razlikuje poleg glavne značilnosti – uporaba slike – predvsem po dejstvu, da televizijskih poročil ne ustvarjajo samo novinarji, temveč velika skupina ljudi – od urednikov, snemalcev, montažerjev, do grafikov in realizatorjev, ki morajo pri svojem delu obvladati veliko količino najsodobnejše tehnologije,« pravita Perovič in Šipek (1998, 20). Televizija torej ni zgolj radio s sliko, kljub temu pa Bobovnik (2012a) meni, da imajo srečo vsi, ki začnejo na radiu: »*Jaz sem prišel na televizijo in sem se bal samo še kamere. Mikrofona ne več*«. Radio pripomore tudi k novinarjevemu zavedanju pomena mednarodnega (IT) tona, še dodaja Bobovnik (2012b): »*Tam ni slike in je it ton edina ponazoritev kraja dogajanja. Tudi mraz ali noč lahko ponazoriš z it tonom, če malo razmisliš in se potrudiš.*«

4.1 SLIKA

Ključna posebnost televizije kot medija je slika. Hartley (1982/1989, 109) je že v osemdesetih letih dejal, da je »slika hrbtenica televizijskih dnevnoinformativnih oddaj«, saj med drugim privlači in zadržuje pozornost gledalca, predvsem pa potrjuje resničnost informacij, s čimer televiziji podeljuje legitimnost in verodostojnost. Slika pa seveda ni neodvisna, saj je (oz. bi morala biti) tesno povezana z govornim besedilom. Slednje je namenjeno predvsem obrazložitvi slike in ne njenemu opisovanju, pravijo Shook in drugi (2009). Slika je novinarjevo orodje za upovedovanje dogodka, oskrbi ga s podrobnostmi, ponazoritvami in drugimi vizualnimi informacijami, ki so lahko preveč kompleksne, da bi se jih dalo ubesediti (Mayeux v Laban 2007a, 34). Tudi izbor plana za določen kader je zato odvisen od funkcije, ki je zanj predvidena (Čučkov 2007, 21).

Slavko Bobovnik je že od začetka razumel pomen slike. Televizije ni obravnaval kot radia z dodanimi podobami, temveč kot medij, kjer občinstvu informacije posreduješ s pomočjo slike. Venomer je iskal nove slikovne pristope in »porabil tudi tri dni za točno tak kader, kot si ga je zamislil,« se spominja njegov snemalec Ivan Uršnik (2012). Kako dobro se zaveda pomena slike, kaže tudi dejstvo, da se je sposobnosti kamere in zakonitosti snemanja učil tudi sam. Kljub temu pa pri Bobovniku kot novinarju izstopa predvsem govornjena beseda.

4.2 GOVOR

Plenković (1993, 205) pravi, da se govor na televiziji pojavlja le takrat, kadar sama slika ni dovolj, da bi jo lahko gledalci uspešno dojemali; po njegovem govor služi le pojasnjevanju in tolmačenju prikazanega. Moč televizijskega govora je v tem, da lahko spremeni, spodkoplje ali povsem spremeni pomen vizualnih podob, s katerimi je tesno povezan (Laban 2007a, 69).

Ker lahko gledalec informacijo na televiziji praviloma vidi in sliši le enkrat (vsaj v času prvih dveh desetletij Bobovnikovega dela je bilo tako, danes lahko gledalci prispevke praviloma pogledajo tudi v arhivu), je enostavno besedilo še posebej pomembno. Kot smo ugotovili že pri stilu, je boljše narativno poročanje. Ljudje si namreč najlažje zapomnijo zgodbe, prikazane v kronološkem zaporedju, z jasno strukturo, moralno poanto in živahnimi podobami (Laban 2007b, 62).

Attkisson in Vaughan (2003, 9) poudarjata, da morajo biti televizijske zgodbe napisane tako, da so lahko razumljive. Le če je novinarska zgodba napisana jasno in točno, lahko zmanjšamo napačno razumevanje novic in njihovo izkrivljeno širjenje. Raznoliko občinstvo namreč lahko posredovano sporočilo razume različno. Ljudje radi slišijo, kar želijo slišati, in nemalokrat sklepajo o dejstvih, ki niso bila nikoli namignjena, ali naredijo zaključke, ki niso bili nikoli mišljeni (Attkisson in Vaughan 2003, 9). Naloga novinarja je tako minimalizirati možnost napačnega razumevanja, nepravilnosti in zmede pri občinstvu, kar od novinarja zahteva jasno, jedrnato in pogovorno pisanje. S tem se televizijski govor približuje t. i. naravnemu jeziku, približuje se normam neformalnega komuniciranja, ki ga občinstvo uporablja v vsakdanjem življenju (Laban 2007b, 62). *»Z jasno tendenco bližati se tistemu, kar zapoveduje slovenski pravopis,«* še dodaja Bobovnik (2012a).

V televizijskem novinarstvu ločimo govor novinarja in novinarjevih virov informacij. Novinarjev govor je večinoma brano besedilo, žargonsko imenovano »off«. V offu naj bi bila zbrana predvsem dejstva, medtem ko so izjave namenjene čustvom in mnenjem (Tompkins 2011). Novinar v branem besedilu »opisuje dogodek, umesti ga v čas in prostor, nakaže zaplet, povezuje segmente pripovedi in opisuje osebe v njej« (Laban 2007a, 71). Letica (2003, 115–116) poudarja, da dober televizijski novinar poskrbi, da je njegovo besedilo ne le informativno, ampak tudi živahno in zanimivo.

Labanova (2003, 69) pravi, da imajo na televiziji izjemno moč tudi intonacija in tempo govora ter barva govorčevega glasu. Televizija zahteva šolan glas in Slavko Bobovnik je v začetku svoje novinarske poti izkoristil obilo možnosti izobraževanja na področju govora. Govornih vaj je bilo v okviru nacionalne hiše takrat veliko, spominja se, da je opravljal prve vaje pri Anici Cedilnik, učila ga je Ida Baš. *»Najbolj živa in učinkovita šola branja pa je bilo sodelovanje s spikerji (Ajda Kalan, Nataša Dolenc, Radovan Kozmus ...), ki so takrat ob voditelju brali novice v Dnevniku«* (Bobovnik 2012a). K lažjemu pisanju je po njegovem mnenju pripomoglo predvsem dejstvo, da je prebral ogromno knjig. *»Če na mesec ne prebereš kakšnih deset knjig, jezika nimaš,«* pravi Bobovnik (2012a) in dodaja, da je v ravenski knjižnici v tistih časih prebral praktično vse, od Karla Maya do Hegla.

4.3 ZVOK

Med zvok seveda spada tudi govor, a zvok, predvsem t. i. mednarodni ton, ima v televizijskem novinarstvu pomembno funkcijo tudi sam po sebi, saj dodaja sliki in besedi dodano vrednost in je pomemben prenašalec pomena (Laban 2007a, 55). Zvok prinaša podrobnosti, zato je po mnenju številnih teoretikov glavni nosilec informacij in pomenov na televiziji (Laban 2007a, 53). Predvsem v ameriškem televizijskem novinarstvu velja, da je zvok najpomembnejši za pritegovanje pozornosti in vzbujanje čustev (Hodgson 2011). Čustva pa so tista, ki pritegnejo pozornost gledalcev ter povečajo njihovo pomnjenje in razumevanje vsebine (Lang in drugi 2003). Po Tompkinsu (2011) je televizija predvsem čustven, neposreden in dramatičen medij, zato so čustva, ki jih prispevek vzbudi v gledalcu, zelo pomembna. »Ljudje si namreč precej dlje zapomnijo to, kar čutijo, kot to, kar vedo,« pravi Tompkins (2011).

Tišina med branim besedilom ali med branim besedilom in izjavami, ko lahko gledalci slišijo le mednarodni ton in sliko, ima lahko veliko moč. Raziskave kažejo, da »kratki premori občutno povečajo gledalčevo razumevanje in pomnjenje verbalnega dela novinarskega besedila« (Laban 2003, 72). Pri tem moramo upoštevati pomembno razliko med zvokom na radiu in televiziji, saj je smiselnost zvoka na televiziji vedno odvisna od odnosa med tem, kar slišimo, in tem, kar vidimo na zaslonu (Lury 2005, 59).

4.4 MONTAŽA

Montaža omogoča ustvarjanje skupka slike, govora in zvoka. S tehničnega vidika je to večšina združevanja dveh ločenih kosov traku in se nanaša na povezovanje najmanj dveh kadrov (Čučkov 2007, 4). Najboljša montaža je tista, ki je neopazna, nevidna, pravita Perovič in Šipek (1998, 137) ter dodajata, da naj tehnika montaže ne bi opozarjala na dejstvo, da je zgodba umetno ustvarjena, sestavljena: »Umetnost montaže je v ustvarjanju iluzije in novih realitet, novih odnosov. Z montažo lahko poudarimo, odkrijemo, strukturiramo, uredimo, podčrtamo, izberemo, ignoriramo del zgodbe in pripovedovalni proces.« Montaža omogoča neizmerno manipulacijo in potvarjanje vsebine, kar pa v informativnem programu ni dovoljeno, na kar opozarjata tako Kodeks novinarjev Slovenije (2010) kot interni kodeks

RTV Slovenija v Poklicnih merilih in načelih novinarske etike v programih RTV Slovenija (2000).

Montaža pa je vendarle tista, ki omogoča pritegnitev gledalčeve pozornosti. »S pomočjo hitrega menjavanja kadrov in dodajanja različnih zvočnih učinkov postane televizijska slika raznolika in zanimiva. Rezi in različni načini kadriranja se v televizijskem novinarstvu pojavljajo povprečno na vsakih sedem sekund, kar pripomore k ohranjanju visoke stopnje vizualne spodbude gledalca,« pravi Laban (2007a, 38). Danes se je ta meja v praksi dnevnoinformativne produkcije spustila na štiri-, celo trisekundne kadre. Takšna hitra montaža z rezi, premiki in zvočnimi učinki pritegne pozornost gledalca ter hkrati poveča osmišljenje in pomnjenje vsebine sporočila (Lang in sodelavci 2003). Uporaba različnih kadrov, ki so najmanjša oblikovna in vsebinska enota slike, premikov in primikov kamere v gledalcu vzbujajo različne pomene videnege. Je tudi močno sredstvo vplivanja na čustva (Čučkov 2007, 4). Hartley (1992, 185) pravi, da montaža gledalcem čustveno pripoveduje, kaj zgodba pomeni, zato Bobovnik (2012b) pravi, da morajo biti tudi znotraj informativnega programa stili montaže različni: *»Polnočnic se ne da narediti enako kot parlamentarne seje, prvih zvončkov ne enako kot ekološke nesreče. Veljajo druge zakonitosti sporočanja, pri gledalcih trkamo na druga čustva in prispevke umeščamo v druge dele oddaje; ko gledalci šele prihajajo ali ko se že selijo na druge programe.«*

Tehnike montaže so se skozi čas in razvoj televizije kot medija precej spremenile. Tehnologija danes omogoča bistveno hitrejšo in precej izpopolnjeno obdelavo slike in zvoka. Na voljo je grafika, računalniške animacije, danes vse opravijo s pomočjo računalniške tehnologije. V času začetkov novinarske poti Slavka Bobovnika je montaža potekala ročno, film so razrezali in lepili z lepilnim trakom. Tudi na beti je bila potrebna ročna sinhronizacija. Postopek je bil bistveno drugačen kot danes, ko digitalna nelinearna montaža omogoča nenehno spreminjanje in nemoteno zlaganje kadrov v sekvence.

4.5 ŽANRI

Žanr je »tip novinarskega diskurza, za katerega je značilna določena tipična forma, v kateri je upovedana določena snov, ki je tipsko strukturirana in izražena z zanjo tipičnimi jezikovnimi sredstvi,« pravi Koširjeva (1988, 31). Žanr je konvencija, ki naslovníku omogoča lažje

pričakovanje in interpretacijo besedila. Novinar mora dobro poznati in primerno uporabljati različne žanre, da zadosti pogoju stvarnosti in uspešno ločuje mnenja in dejstva (Erjavec 1999, 75). Žanri niso trdno določeni, ampak so spremenljiva forma (Laban 2007a, 118). Koširjeva (1988) jih loči glede na informativno oziroma interpretativno vsebino. V osnovi v televizijskem novinarstvu ločimo televizijsko vest, poročilo, izjavo, anketo, intervju, televizijski pregledni prispevek, reportažo in televizijsko zgodbo (Laban 2007a, 119–166).

Za analizo dela Slavka Bobovnika so bili prispevki izbrani naključno, tako da lahko pričakujemo različne žanre. Iz analize so izvzete le vesti, saj ni zanesljivih podatkov, katere vesti je napisal Slavko Bobovnik, poleg tega ta žanr bere voditelj v studiu, ki si novinarjevo besedilo navadno poljubno spremeni, zato to ni primeren žanr za raziskovanje posebnosti njegovega načina dela kot novinarja dopisnika. Posebej izpostavljen bo žanr televizijski intervju, saj iz zadnjega obdobja novinarskega dela analiziramo tudi daljše prispevke, ki jih je pripravljajal za oddajo Tednik. V rubriki Bobu bob je Slavko Bobovnik opravljal predvsem intervjuje z znanimi osebami.

5 ANALIZA

Analizirano delo Slavka Bobovnika obsega trideset let ustvarjanja. V tem času so se precej spremenili tehnologija, medijski prostor in pričakovanja gledalcev, zato je ob analizi prispevkov v različnih obdobjih potrebno upoštevati različne okoliščine, v katerih je novinarski prispevek nastajal.

Sodobni procesi digitalizacije, kabelski televizijski programi, svetovni splet, tehnološki napredek in velika konkurenca med mediji temeljito preoblikujejo medijsko pokrajino. Ekonomski pritiski, tehnološki razvoj in vse večja medijska konkurenca – tako J. Harrison (2002, 115) – vplivajo na prevrednotenje novinarskih prioritet in spreminjanje dejavnikov objavne vrednosti, mi pa dodajamo, da vsi navedeni razlogi veljajo tudi in predvsem za izbiro načina ubeseditve in vizualizacije televizijskega novinarskega besedila (Laban 2007b, 27).

Fairclough (1995, 188) poudarja, da analiza medijske vsebine ni mogoča brez hkratne analize oblik, saj je oblika del vsebine. Kot smo ugotovili že zgoraj, se analiza televizijskega novinarskega diskurza ne more osredotočiti le na novinarsko besedilo v ožjem pomenu besede, ampak mora vključiti tudi ostale znakovne oblike, ki to novinarsko besedilo (so)oblikujejo (Laban 2007b, 32).

Prispevke bom analizirala s pomočjo kriterijev novinarske kakovosti, ki jih je preučevala Erjavec (1998, 1999). Osredotočila se bom predvsem na oblikovanje novinarskega prispevka, saj so ravno tam novinarjeve osebne karakteristike najbolj prepoznavne. Posebej me bo zanimal stil, kjer bom poskušala opredeliti posebnosti novinarskega upovedovanja Slavka Bobovnika. Ali je uporabljal birokratiziran stil pisanja ali bolj pogovorni jezik, ki prednjači danes, ter kako je povezoval napisano besedo s prikazano sliko?

5.1 VZOREC

V Dokumentacijskem arhivu Televizije Slovenija vpis imena Slavko Bobovnik izda čez 3000 rezultatov. To zajema obdobje od leta 1988, ko so prispevki arhivirani računalniško. Pred tem obdobjem se na karticah najde še okoli 1000 zadetkov izdelkov Slavka Bobovnika. Skupaj je Slavko Bobovnik v 30 letih tako pripravil okoli 4000 prispevkov in oddaj, v kar ni vključeno vodenje Dnevnika in Odmevov.

Ker me pri analizi njegovega dela zanima Slavko Bobovnik kot novinar in ne kot voditelj, sem se osredotočila le na prispevke, ki jih je pripravil v vlogi koroškega dopisnika. Zanimajo me njegovi začetki in posebnosti, ki jih je moč zaslediti v njegovih prispevkih. Med drugim me zanima, kako je z leti viden napredek. Koliko so ga izoblikovale izkušnje, katere posebnosti in kakšen osebni stil pa so opazni že od samega začetka?

Zadetke sem razdelila na štiri skupine. Začetno obdobje je od leta 1981 do 1989, ko je prispevke pripravljala na novo ustanovljenem koroškem dopisništvu v Radljah ob Dravi s filmsko kamero. Drugo obdobje je med leti 1990 in 1997, ko se je spremenila tehnologija in je delo opravljal s pomočjo elektronske kamere. Tretje obdobje je obdobje od novembra 1997 do leta 2006, ko se je dopisništvo preselilo v Slovenj Gradec. Slavko Bobovnik se je v tem času počasi umikal kot novinar dopisnik in se vedno bolj posvečal voditeljski vlogi. Četrta skupina so tedniški prispevki iz vseh 30 let njegove kariere, še posebej pa iz zadnjega obdobja, po letu 2006, ko se je umaknil s položaja dopisnika s Koroške in je stik s terenom ohranjal z intervjuji v posebni tedniški rubriki Bobu bob Bobovnik. Ker gre za daljše prispevke, za drug žanr, pristop in način dela, sem jih uvrstila v posebno kategorijo.

Iz vsake skupine sem s pomočjo Aleksandra Lavrenčiča iz Arhiva Televizije Slovenija naključno izbrala po 10 prispevkov. Skupno sem jih pregledala 40, torej en odstotek vsega, kar je Slavko Bobovnik prispeval v program Televizije Slovenija. Vzorec ni reprezentativen, zato ugotovitev ne morem posplošiti. Je pa izbor za potrebe te naloge dovolj širok, da lahko iz njega razpoznamo značilnosti novinarskega dela ter osebni stil in razvoj Slavka Bobovnika kot televizijske osebnosti.

Podatke o načinu dela sem zbrala tudi s pomočjo poglobljenih, individualnih, delno strukturiranih intervjujev. Kot to imenuje Burgess (2000), sem opravila “pogovor z namenom”, in sicer sem želela poglobiti razumevanje o subjektu analize in raziskati različne dejavnike, ki vplivajo na njegovo mnenje, občutke, razloge in prepričanja. Sogovornike sem izbrala s pomočjo namenskega vzorčenja. Vzorec je tako neverjetnosten, zato ni reprezentativen in ga ne morem posplošiti na populacijo.

5. 2 ANALIZA NOVINARSKIH PRISPEVKOV SLAVKA BOBOVNIKA

5. 2. 1 ZGODNJE OBDOBJE

Prvih osem let (1981–1989) predstavlja zgodnje obdobje dela Slavka Bobovnika, njegove začetke, ko se je z radia preselil na televizijo. Takratna produkcija novic je bila bistveno drugačna od današnje, saj gre za drugo tehnologijo. Za celotno izdelavo prispevka so potrebovali precej več časa. Montáže so opravljali v Ljubljani, kjer Bobovnik navadno ni bil prisoten, ampak je montažerjem posredoval pisna navodila.

Slika je posneta na film, tako da so bili zelo omejeni pri količini, ki so jo lahko posneli. Za to obdobje je bilo v novinarskih prispevkih značilno majhno število tonskih izsekov (delov posnetih izjav), zato večina zgodb iz tega obdobja temelji na le enem viru, ugotavlja Alysen (2009). Zahtevna je bila tudi montaža, zato so bili prispevki večinoma sestavljeni iz novinarjevega govora in slike. Šele ob pojavu elektronskih kamer konec 80. let so prispevki postali podobni današnjim (Alysen 2009).

Pri pregledu prispevkov Slavka Bobovnika se je izkazalo, da je opravljal precej raportov, saj se raport pojavi praktično v vsakem analiziranem prispevku. Seveda imamo premajhen vzorec, da bi to ugotovitev lahko posplošili – takšen izbor prispevkov je lahko tudi naključje – vsekakor pa to kaže na dejstvo, da je Slavko Bobovnik na teren odhajal dobro pripravljen in da je že od začetka kariere imel dobre novinarske sposobnosti. Nemalokrat se namreč po barvi tona glasu razbere, da je bil kar celoten off² posnet na terenu kot raport, nato pa delno pokrit s sliko. Alysen (2009) ugotavlja, da je tako poročanje zahtevalo enake novinarske sposobnosti,

---

² Off (žargonsko) je novinarjevo brano besedilo.

kot jih zahteva današnji neposredni vklop. Film je bil namreč drag in so raport lahko posneli le enkrat. Možnosti za ponovitev ni bilo, zato je bilo delo stresno in je zahtevalo kakovostnega novinarja. Mnogo zgodb iz tega časa je bilo povedanih tudi na način vprašanje : odgovor, še pravi Alysen (2009), kar je vidno tudi pri analiziranih prispevkih, kjer je nemalo izjav v prispevkih posnetih na način, da Bobovnik sogovornika neposredno pred kamero vpraša točno določeno vprašanje, na katerega želi odgovor.

- Ločevalna norma

Za sedemdeseta in osemdeseta leta prejšnjega stoletja je značilno, da so bili novinarji predvsem anonimni in skriti za kamero. Šele kasneje se je stil novinarskega sporočanja spremenil in novinarje postavil pred kamero, da so postali vedno bolj vidni, in se je začela poudarjati njihova identiteta (Alysen 2009). Novinarji in voditelji niso bili več nevtralni prenosniki informacij, zgolj bralci novic, ampak samostojne osebnosti, s čimer so pridobili možnost večje subjektivnosti in izražanja svojega mnenja. To se v prispevkih Slavka Bobovnika odraža že v njegovem zgodnjem obdobju.

Med analiziranimi prispevki so redka zgolj poročila o dogodkih. Bobovnik dejstva ne le predstavlja, ampak tudi analizira, argumentira, interpretira. On kot osebnost z izdelanim mnenjem je v prispevkih pogosto prisoten, kar je na videz v nasprotju z enim temeljnih načel in meril kakovostnega novinarstva, ločevalno normo – zahtevo po jasnem ločevanju dejstev od mnenj (Erjavec 1999, 75).

A čeprav Bobovnik svojo interpretacijo vpenja v informativen žanr, jo verbalno in/ali vizualno loči od dejstev, zato mu kršenja ločevalne norme ne moremo kar tako očitati. Navadno svoje mnenje oziroma pogled na dogodek podaja v raportu, kar Laban (2007a, 177) imenuje televizijsko poročilo s komentarjem, »ki tako verbalno kot vizualno usmeri gledalčev pogled na novinarja kot osebo z lastnim mnenjem« in je zato dovoljena izjema. Raporte uporablja pogosto in za različne namene. Najpogostejši so raport kot komentar, informativni raport s prizorišča in zaključni raport kot predstavitev dodatnih informacij. Kot bomo videli v nadaljevanju, svoje ugotovitve običajno predstavi prvoosebno in tako gledalcu jasno sporoči, da on sam dvomi v prej navedene podatke ali da je pogledal na dogodke še iz druge plati.

Ločevalna norma prepoveduje mešanje dejstev in mnenj predvsem zato, da je občinstvu omogočeno, da si lahko neodvisno od novinarjevih interpretacij ustvari lastno mnenje. To je tudi del zahteve po idealu objektivnosti, ki v novicah zahteva neopaznost in anonimnost pripovedovalca in torej transparentnost naracije – dogodki govorijo sami zase (Luthar 1998). A kot smo ugotovili že zgoraj, objektivnost ni dosegljiva. Ni namreč neke neodvisne realnosti, ki jo lahko opazujemo in zabeležimo brez pristranskosti (Iedema in drugi 1994). Pojem objektivnosti predvideva, da obstaja le en pogled na svet, ki naj ga novinar, če želi biti objektivni, zgolj zrcali. Pa vendar je to, kako so dogodki videni, interpretirani in podani v javnost, vedno določeno s stanjem v družbi, vrednotami in zavednimi ali nezavednimi sodbami o tem, kaj je prav. Tudi najbolj suhoparno in z uradnimi podatki natlačeno besedilo je produkt različnih sodb; takšna je že sama odločitev, da si medijsko pozornost zasluži ta in ne kaka druga »realnost«. Posledica odločitev je tudi, kakšen bo fokus prispevka, kateri sogovorniki so primerni, uradni, verodostojni in tako naprej. Vse je posledica odločitev urednikov, novinarjev ali nezavednih družbenih norm, ki jih v določenem okolju živimo (Iedema 1994). To seveda ni opravičilo, s katerim bi lahko novinar v prispevkih kar zanemaril spoštovanje zahteve po idealu objektivnosti. A slednjega zagotavljata predvsem točnost objavljenih dejstev in popolnost poročanja. Torej pri več virih preverjene informacije in predstavljena vsa dejstva ali možni argumenti, kar je Bobovnik vselej naredil. Lahko bi celo rekli, da je s tem, ko je gledalcem eksplicitno sporočil, s katerega stališča gleda na vsebino prispevka, prispeval k boljšemu razumevanju realnosti in posredovanih informacij, s katerimi se lahko gledalci strinjajo ali ne.

- Analizirani prispevki

Prispevki so izbrani popolnoma naključno, tako da so zajeti različni žanri in dolžine prispevkov, objavljeni v različnih oddajah³.

1. Naš kraj: Leše. Dolžina 12:40. 17. julij 1982.
2. Naš kraj: Krajevna skupnost Dolič. Dolžina 15:15. 13. november 1983.
3. Zrno do zrna: Potočka zijalka. Dolžina 2:45. 11. november 1984.
4. TVD 2: Ukinitev Ingmeta iz Josipdola. Dolžina 1:19. 26. december 1984.

---

³ SHEME oddaj so se v zadnjih 30 letih večkrat spreminjale. Načeloma pa je bil TVD 1 popoldan, okoli 16.30, kot današnja Poročila, TVD 2 je današnji osrednji televizijski Dnevnik, TVD 3 današnji Odmevi.

5. TVD 1: Zadar. Dolžina 1:55. 8. avgust 1987.
6. TVD 1: Nova tovarna Gorenje-Muta. Dolžina 1:20. 20. november 1987.
7. TVD 1: Nakup ozimnice. Dolžina 1:17. 3. oktober 1988.
8. TVD 1: Nova trgovina v Otiškem vrhu. Dolžina 1:23. 10. februar 1989.
9. TVD: Komentar o ceni mleka. Dolžina 1:34. 3. julij 1989.
10. TVD 3: Poslovni center Dravograd. Dolžina 1:42. 23. september 1989.

V vseh prispevkih je zaznati močno angažiranost do dela. Teme so skrbno izbrane, glede na vsebino je moč trditi, da je Bobovnik dobro opravil pripravljajalno fazo, torej raziskovanje in poznavanje teme, o kateri govori. Tudi slika je glede na precejšnje tehnične omejitve tistega časa natančno izbrana in sovпада z govorno besedo, ki je napisana za uho. Jezik, ki ga Bobovnik uporablja v prispevkih, je ljudski, domač. Pripoveduje v narativnem stilu, za katerega smo že zgoraj ugotovili, da zahteva veččega pisca. V prispevkih Slavko Bobovnik izhaja iz vidika občinstva, iz naslovnika in si zastavlja ter odgovarja na logična vprašanja, ki se ob določenih temah najverjetneje porajajo povprečnemu gledalcu.

Posebej bom izpostavila dva izmed analiziranih prispevkov, in sicer *Nakup ozimnice* in *Komentar o ceni mleka*. Prvega zato, ker je tipičen prispevek, ki poseblja stil pisanja in poročanja Slavka Bobovnika, drugega pa zato, ker je med gledalci in zainteresirano javnostjo povzročil burno reakcijo, pa tudi zato, ker gre za žanr, v katerem je Bobovnik še posebej izstopal in ki danes na ekranu v takšni obliki izumira.

- NAKUP OZIMNICE

Prispevek je nadaljevanje in razširitev teme, o kateri je predhodno poročal Janko Šopar, in sicer je govoril o povišani ceni ozimnice in se spraševal, ali si bomo ozimnico še lahko privoščili in kako.

Tabela 5. 1: Nakup ozimnice

	Vizualizacija	Govorjeno besedilo
BRANO	Splošni plan velike jablane pred hišo, nanjo po lestvi pleza moški.	A, ker smo se nekateri sorodnikom na deželi odrekli, znanci pa so nas pozabili,
BESEDILO	Splošni plan blagajn v trgovini, ljudje v vrsti, pri blagajnah vreče	tisto, kar ponujajo v trgovinah, pa je odločno predrago, so ali smo poiskali še

	krompirja, čebule in zabojniki jabolk. Kratek zasuk od desne proti levi.	drugo možnost:
	Bližnji plan tablic s cenami v šilingih in z avstrijskimi imeni živil. Premik od desne proti levi.	nakup v bližnjih zamejskih krajih. In z
	Premik navzdol, prehod na total vreč s krompirjem in čebulo.	uresničitvijo te ideje je bilo mogoče privarčevati tudi do 40 odstotkov vsega denarja, namenjenega za ozimnico.
	Daljni plan z vrečami krompirja in cenami ob njih.	Najobčutnejši je prihranek seveda pri krompirju. Onstran državne meje je cenejši
	Detajl krompirja v vreči.	za več kot polovico. Pri nakupu čebule
	Odmik od detajla na splošni plan zloženih vreč krompirja s ceno, nalepljeno pred njimi.	je mogoče prihraniti do 30 odstotkov, pri česnu dobrih 20, pri konzerviranem sadju različno, največkrat pa od 30 do 40 odstotkov in tako dalje.
	Total pred trgovino. Avtomobil se zadenjsko odpelje, premik pred vhod v trgovino, kjer stojijo ljudje.	Ampak polni prtljažniki krompirja so, kot kaže, prestrašili naše obmejne organe.
	Srednji plan gospoda, ki iz trgovine pelje voz, polno naložen krompirja.	In skupaj s fitopatološko družbo so v skrbi za zdravje – ne pa tudi za standard občanov – sprejeli sklep, da je mogoče uvažati
	Bližnji plan avtomobila na carini, ki ga pregleduje carinik. Lastnik odpira prtljažnik avtomobila.	le po pet kilogramov krompirja na osebo. Za več je potreben poseben certifikat avstrijskih državnih organov, ki pa
	Total avta, ki se odpelje čez mejo.	ga morajo seveda preveriti še naši strokovnjaki.
RAPORT	Srednji plan. Bobovnik do pasu z mikrofonom, stoji pred mejnim prehodom, kjer smo prej videli	Na carini pravijo, da so takšno omejitev sprejeli zato, da ljudje tako kupljenega krompirja ne bi uporabljali za seme.

avtomobil.	Ampak takšna razlaga se nam ne zdi preveč prepričljiva, kajti semenski krompir je, glede na to, da ga potrebujemo šele spomladi, mogoče
Počasen odmik, da vidimo obe roki. V drugi roki drži Bobovnik čebulo.	uvažati tudi po pet kilogramov. Na drugi strani pa takšna omejitev velja tudi za čebulo, ki je – vsaj na Koroškem –
Detajl čebule v rokah novinarja.	takšnele še nikoli nismo uporabljali za seme.

Vir: Arhiv Radiotelevizije Slovenija. Prispevek iz oddaje TVD1, 3. oktober 1988.

Kot rečeno, so bili to časi, ko je bilo v prispevkih malo ali celo nobene izjave, kakor je tudi v tem primeru. Pri analizi kriterijev kakovosti lahko rečemo, da je izbira teme vsekakor primerna in aktualna, saj zadeva zelo velik krog občinstva. Glede na vsebovane podatke lahko razberemo, da je novinar temo temeljito preučil in preveril. Pri oblikovanju sporočila je možno zaslediti jasne, natančne, nedvoumne in razumljive informacije, ki so na koncu v raportu posredovane na učinkovit, malce ironičen način, kar je zelo značilno za Bobovnikovo pripovedovanje zgodb – kot vidimo, že od njegovih začetkov. To potrjuje tezo Ruffnerja in Burgona (1981), da se posameznikov stil oblikuje že zelo zgodaj, da se s prakso sicer lahko bistveno izboljša, a osnovna izhodišča tistega, kar posameznika definira v stilu, so dana zelo kmalu.

Bobovnik (2012b) pravi, da je bil ta prispevek *»malo ironična in malo cinična kritika države,«* saj je šlo za *»še en nesmiseln ukrep takrat že umirajoče države, s katerim so poskušali omejiti prehajanje meje in nakupe čez mejo ali vsaj s carinami napolniti proračun«*. Novinar bi lahko to temo obravnaval tudi bistveno manj kritično, zgolj s posredovanjem mnenj carinikov, fitopatologov in oblasti. A Bobovnik je redko le prenašalec informacij, navadno je tudi njihov interpret. Ljudem razloži, kaj se za določenimi ukrepi skriva, kaj to za njih pomeni. O tem, kar poroča, temeljito premisli, podvomi, logično sklepa in opozori tudi na druge možne plati zgodbe od uradno podanih. V prispevkih tipično uporablja prvo osebo množine oziroma poroča kot aktiven poročevalec, ki se postavi v vlogo povprečnega gledalca, kot enega izmed njih, navadnih državljanov (*»so ali smo poiskali še drugo možnost«*). Njegovo pisanje je jasno, jedrnat in pogovorno. Upošteva torej načela Attkissonove in

Vaughan (2003, 9), s čimer prispeva k razumljivosti, enemu ključnih kriterijev novinarske kakovosti. Prav to ga dela tako posebnega: njegovo osebnoizpovedno novinarstvo, približevanje gledalcu in personifikacija – trendi sodobnega novinarstva, ki jih je Bobovnik uresničeval že v 80. letih.

Takrat je bil na televizijskem ekranu pogost tudi komentar – žanr, ki ga v današnjih dnevnoinformativnih oddajah ne vidimo več. Kalin Golobova (2003) ga uvršča med presojevalna oziroma mnenjska besedila, v katerem je avtorju dovoljeno in od njega pričakovano, da izpostavi svoje mnenje, da dogodek komentira in razlaga. Gre torej za žanr, ki izrazito pristaja stilu poročanja Slavka Bobovnika, saj mu omogoča svobodno izražanje lastnega mnenja, ki ga je predvsem v raportih ali v govorjenem besedilu zelo pogosto vpletal tudi v informativne žanre.

- KOMENTAR O CENI MLEKA

Dogodke po napovedi, da so proizvajalci in predelovalci mleka po zadnjem bojkotu posledice podražitve prevalili na potrošnike, je komentiral takole:

Tabela 5. 2: Komentar o ceni mleka

	Vizualizacija	Govorjeno besedilo
RAPORT	Slavko Bobovnik sedi za mizo, na kateri je mikrofoni in tipkarski stroj – domnevam, da sedi za svojo mizo v pisarni na dopisništvu. Govori v kamero, vsake toliko časa pogleda na list pred sabo.	In ker oba nasprotnika ostajata tudi po tej zadnji vojni brez izgub in v razmeroma dobri kondiciji, naj jima povem, da jima ne zaupam več – ne enemu in ne drugemu. Verjel sem namreč, da je mleko prepoceni takrat, ko je bila njegova cena v trgovini enaka litru mineralne vode. Ko je bilo mogoče za liter dizelskega goriva za traktor dobiti kar dva litra mleka in tako dalje. Danes, ko je liter mleka že dražji od dveh litrov radenske, ko je mogoče za liter goriva za traktor dobiti le še sedem deci mleka, jima ne verjamem več. Ne verjamem jima tudi zato, ker moj sosed že 20 let živi – ne živi ravno dobro, ampak kljub temu živi in bo živel tudi v prihodnje samo od tega, kar mu dajejo tri krave. Ker je trditev verjetno za marsikoga nenavadna,

Bližnji plan plakata, na katerem piše Kdor danes mleko bo oddal – s tem bo kmečki stan izdal.

gledajmo račun zanjo. Za mleko, ki ga je namolzel danes, bo dobil skupaj s premijami in z vsem ostalim okoli šest tisoč dinarjev.

Gospod s kolesom prihaja na prizorišče zbiranja mleka.

Zasuk na desno, kjer so zbrani kmetje.

Primik (zoom) na plakat, kjer piše: Mi kmetje mleka ne prodamo, ker ga sami piti znamo.

Na leto ga odda okoli devet tisoč litrov, kar zneso 55 milijonov dinarjev. Ko odšteje stroške za krmo, ki dosežejo kako polovico odkupne cene mleka, mu za delo, ki ga s tremi kravami ni ravno veliko, to je potrebno povedati, še vedno ostane več kot po mnenju sindikata znaša najnižji osebni dohodek. Pa še pet milijonov dinarjev bo prihranil,

Srednji plan ljudi, ki stojijo pred ograjo.

kajti mleka mu ni treba kupovati. Res je problem v tem, da svoj denar dobi šele prihodnji mesec.

Premik po plakatih.

A tudi sam bom v juliju zaslužen plačo dobil šele avgusta.

Bobovnik bere v kamero, sedi za mizo kot na začetku.

Strinjam se seveda s tem, da si prodajalec zasluži polovico drobnoprodajne cene mleka, povsod v svetu je tako. Prepričan pa sem, da je ta prva polovica maloprodajne cene previsoka, kajti nikjer v svetu ni mogoče preživeti s tremi in to po mlečnosti zelo slabimi kravami.

Bližnji plan nalivanja mleka v kanglico, ki se počasi oddaljuje in zaključuje s totalom ljudi, ki čakajo na mleko.

Vsem tistim, ki bodo v teh izračunih našli kup pomanjkljivosti, naj povem, da so tudi meni, potrošniku, strokovnjaki izračunali, da s povprečno plačo ne bom preživel. Pa še vedno živim.

Vir: Arhiv Radiotelevizije Slovenija. Prispevek iz oddaje TVD, 3. julij 1989.

Komentar je žanr, kjer lahko novinarjeva osebnost še posebej izstopa. In Bobovnikov stil poročanja je že v zgodnjem obdobju značilno »njegov«. Prvoosebna pripoved (*naj jima povem, da jima ne zaupam več – ne enemu in ne drugemu. Verjel sem namreč ...*), uporaba pogovornega jezika (*pa še vedno živim*), podajanje analogij in primerjav (*danes, ko je liter mleka že dražji od dveh litrov radenske*), poenostavitev in ponazoritev ključnih problemov (*ko odšteje stroške za krmo, ki dosežejo kako polovico odkupne cene mleka, mu za delo, ki ga s tremi kravami ni ravno veliko, to je potrebno povedati, še vedno ostane več kot po mnenju sindikata znaša najnižji osebni dohodek. Pa še pet milijonov dinarjev bo prihranil, kajti mleka mu ni treba kupovati*), kritično razmišljanje, jasno lastno mnenje in argumentacija (*vsem tisti, ki bodo v teh izračunih našli kup pomanjkljivosti, naj povem, da so tudi meni, potrošniku, strokovnjaki izračunali, da s povprečno plačo ne bom preživel*), vse to je v prispevkih Slavka Bobovnika močno prisotno.

Komentar je med zainteresirano javnostjo sprožil vrsto polemik. Med arhivskimi mapami na koroškem dopisništvu sem našla izrezke iz časopisov in nekaj pisem, ki so jih Bobovniku poslali gledalci. Obe kmečki zvezi sta Bobovniku očitali, da je v komentarju »uprizoril kratek, učinkovit, grob in žaljiv napad na ves kmečki stan /.../ O profesionalnosti opravljanja svojega poslanstva verjetno ne dvomi. Ampak k profesionalnosti menda sodi tudi poklicna etika. Razmišljanje o morali njegovega početja mu prepuščamo.« V nekem drugem časniku je bralec zapisal naslov »*TV – Bobovnik in tri krave njegovega soseda*« ter mu očital nepravilne izračune. Tudi osebno je Bobovnik prejel pismo gledalca, ki mu očita, da je kmečko življenje preveč poenostavil. V pismu, ki ga je leta kasneje sestavil Bobovnik o delu na televiziji, se polemik ob tem komentarju spominja takole:

Ljudje včasih niso pripravljeni prisluhniti resnici. Pred leti sem napisal članek, v katerem sem primerjal najslabše plačane delavce in najrevnejše kmete. Vsi iz takratne kmečke zveze so brali samo prvo polovico in po časopisih pisali, kakšen norec sem, da ne razumem najbolj enostavnih reči v kmetijstvu, nihče pa ni bil pripravljen prebrati druge polovice članka ali se vsaj o njej pogovarjati. Tu pa je bilo zapisano, da je življenjska raven delavca z zajamčeno plačo ravno takšna kot kmeta s tremi kravami.

Danes Bobovnik k temu dodaja: »*Če bi ta cenovna razmerja ostala, bi bil najcenejši liter mleka danes med 1,50 in 1,80 evra. V resnici je ravno na polovici. Ni čudno, da so me ob takšnih cenah tisti, ki so pobirali profit, imenovali "uničevalec kmečkega stanu".*«

Poenostavljanje in ljudska razlaga dogodkov je tisto, zaradi česar gledalci Bobovnika radi poslušajo in zaradi česar ga tisti, o katerih poroča, največkrat kritizirajo. Vidimo lahko, da se je njegov stil oblikoval že zgodaj, praktično od prve radijske reportaže, zaradi katere je Bobovnik pravzaprav ostal v novinarskem poklicu. Že v začetkih se je Bobovnik izkazal kot oster novinar s posluhom za gledalca. Bil je tudi dober poznavalec medija, čeprav je zgodnje obdobje determiniralo značilno poročanje v okvirih meja tehnologije produkcije novic. A kar je omejevala tehnologija, je Bobovnik nadoknadil z besedo.

5. 2. 2 OBD OBJE MED LETOMA 1990 IN 1997

Težke in neokretne televizijske kamere so v preteklih letih dovoljevale le dolge posnetke, malo montaže in malo premikov (Laban 2007a, 48). Tehnološki napredek in vedno večja konkurenca na televizijskem trgu pa sta povzročili, da se je delež televizijskega vizualnega upovedovanja informacije povečal, »skupaj s hitrejšim menjavanjem kadrov in krajšimi tonskimi izseki. Glavna razloga za te spremembe sta predvsem večja konkurenca na televizijskem trgu in tehnološki napredek,« pravi Laban (2007a, 48). To se pozna tudi v izdelkih Slavka Bobovnika, kjer je še vedno prepoznaven in še bolj opazen njegov osebni stil angažiranega ljudskega novinarstva, ki najbolj temelji na besedi, a je podkrepljen s sliko. Njegov pristop je ostal enak, dodal pa je tisto, kar je omogočila tehnologija – več tonskih izsekov, mednarodni ton, krajše kadre z manj premiki kamere.

Analizirani prispevki:

1. TVD 2: Razbremenitve gospodarstva. Dolžina 1:50. 27. marec 1990.
2. TVD 2: »Mrtve duše«. Dolžina 1:46. 1. april 1990.
3. TVD 2: Po volitvah – raztrgani volilni plakati. Dolžina 1:17. 27. april 1990.
4. TVD 2: Poljana: 45 let zadnje bitke – nagrajen prispevek. Dolžina 1:48. 15. maj 1990.
5. TVD2: Medved v Koprivni. Dolžina 1:41. 14. junij 1994.
6. TVD2: Najbolj severna slovenska vas Djekše v Avstriji. Dolžina 1:23. 27. avgust 1995.
7. TVD2: Podpeca: Snežni gradovi za politike. Dolžina 1:28. 28. januar 1996.
8. TVD3: Neizkoriščeni kulturni domovi. Dolžina 1:45. 8. februar 1996.
9. TVD2: Mežica: Ekološki referendum. Dolžina 1:10. 11. februar 1996.
10. TVD2. Plaz nad Podklancem. Dolžina 1:24. 1. februar 1997.

V tem obdobju je še vedno veliko komentarjev in prispevkov, ki se začnejo in končajo z Bobovnikovim raportom, vmesno besedilo pa je pokrito z relevantno sliko. Kar nekaj prispevkov, predvsem v začetnem obdobju, je še vedno brez izjav. Bobovnikova posebnost v tem obdobju je, da je dodal tudi grafiko. Grafika v televizijskem novinarstvu se je sicer začela pojavljati v ZDA konec 60. let prejšnjega stoletja. Začelo se je s kartoni pred kamero, na katere so pisali in risali ročno (Laban 2007a, 43), saj je pomnjenje gledalca boljše, če novinarsko besedilo poleg besede vsebuje tudi podobe in informativno grafiko (Lester 2000, 155). Podobe in grafike so tiste, ki pomagajo razložiti nekatera dejstva, kar je Bobovnik s pridom uporabljal že leta 1990, ko tehnološke možnosti vizualizacije na Televiziji Slovenija še niso omogočale zapletenih, računalniško obdelanih vizualnih podob. Primer je prispevek, ki ga izpostavljam v nadaljevanju.

- RAZBREMENITVE GOSPODARSTVA

Napoved prispevka: Zvezna vlada je tudi sporočila, da je prispevke za federacijo zmanjšala za skoraj 11 odstotkov. No, ko pa gre za razbremenjevanje gospodarstva, pa je tako: ob tem, ko si ga na eni strani prizadevamo razbremeniti odvečnih dajatev, si tisti, ki od proračuna živijo, želijo razdeliti več ali vsaj toliko kot doslej.

Tabela 5. 3: Razbremenitve gospodarstva

	Vizualizacija	Govorjeno besedilo
RAPORT	Slavko Bobovnik v srednjem bližnjem planu stoji pred steno.	Ko so na Ravnah na Koroškem storili vse, kar se je dalo, in več, kot sami pravijo, so lahko gospodarstvo razbremenili za odstotek in šest stotink. Naprej in globlje tudi za ceno štrajkov v lastnem gospodarstvu ne morejo ... ali pa morebiti le.
	Se obrne proti listu papirja na steni in pokaže na graf, ki je na njem narisana. Kamera se	Po nekoliko drugačni poti, seveda. Pogledajte, ko tovarna v tej občini izplača osebne dohodke, pošlje prispevke v

	približa na »grafiko«. Kamera potuje navzdol po plakatu in narisanim vzorcu.	občinski proračun. Tu napišejo nove prenosne naloge in ga pošljejo, denar seveda, na dva ločena računa, kjer na njega čakajo novi administratorji, formalno sicer ukinjenih sisov, zato da ga z novimi prenosnimi nalogi pošljejo porabnikom.
	Total notranjosti tovarne in delavcev v njej.	Ti poravnajo materialne stroške in osebne dohodke
	Srednji plan delavca, ki dela za strojem.	in ga odvisno od dejavnosti tudi do 40 odstotkov vrnejo v različne proračune. V denarju bi bil krog takšenle:
	Premik od detajla delovnih orodij na ljudi za njimi.	Če je železarna za izobraževanje namenila 12 dinarjev, sta se na poti
	Srednji plan delavca za strojem.	zaradi stroškov plačilnega prometa in inflacije izgubila dva dinarja.
	Učiteljica pred tablo.	V šolo jih je prišlo deset, šest za plače in štiri za vrnitev v proračune,
	Detajl učenke za mizo.	od koder so prišli.
	Total razreda.	In kaj je pri tem narobe? To seveda,
RAPORT	Pred steno z »grafiko«.	da denar kar štirikrat potuje preko službe družbenega knjigovodstva. Da se z njim ukvarjajo kar v šestih različnih računovodstvih, da smo z ukinitvijo sisov dobili enega posrednika več in ne manj. Da ta celoten krog običajno traja okoli mesec dni in da je z denarjem na množici različnih računov nemogoče pametno in racionalno gospodariti.
	Detajl narisane drugačne grafike na listu. Kamera se odmakne in prikaže se celotna shema.	Ampak to vse skupaj je le drobec, kajti kroženje celotnega proračunskega denarja v občini ponazarja tale skica. Pa še smo verjetno pozabili vrisati kakšen predalček ali črtico.

	Detajl števil, ki letijo na števcu za bencin na bencinski črpalki.	Če si kdo ob tem upa narisati recimo pot kroženja bencinskega dinarja, naj poskusi, ampak na neprimerno večjem listu papirja.
	Total gospoda, ki polni kanto za bencin.	Ne glede na to, da mi bo že ob tem kdo očital preveliko poenostavljanje
	Bližnji plan števca za količino bencina in ceno.	ali to, da seštevam jabolka in hruške,
	Total zunanosti tovarne, pred njo se z delovnim vozilom prevažata uslužbenec.	si vendarle upam trditi, da se v vseh teh neracionalnih in mrtvih krogih skriva precej več denarja, kot ga obljublja republika z zadnjo razbremenitvijo, in več kot odstotek ali dva, ki ga k temu lahko dodajajo občine.
RAPORT	Pred steno.	Pa še to. Ravenčanom se moram za uporabo njihovega imena opravičiti, kajti izbral bi lahko seveda 50 drugih slovenskih občin.

Vir: Arhiv Radiotelevizije Slovenija. Prispevek iz oddaje TVD2, 27. marec 1990.

Da bi gledalci lažje razumeli novice, je Bobovnik v prispevkih veliko pozornost posvečal vizualni ponazoritvi branega besedila. Tako se je poleg žive slike, že preden je bila to praksa, posluževal tudi »grafike« – vizualnih ponazoritev, kolikor jih je takratna tehnologija omogočala. Kot je vidno v tem prispevku, je lahko tudi list papirja dobro orodje za vizualni prikaz povedanega. Svojo slikovno ponazoritev je s pridom uporabil tudi v tekstu, ko se je na »grafiko« večkrat skliceval (*poglejte; pozabili vrisati; na neprimerno večjem listu papirja*).

Sicer pa se angažirano ljudsko novinarstvo Slavka Bobovnika kaže skozi vrsto dejavnikov. Predvsem skozi besedišče, saj je večkrat slišati pogovorne, vsakdanje, ljudske besede (v tem prispevku npr.: *štrajk* ali beseda *razfrčkali* iz prispevka *Mrtve duše*, ki jo uvede z »... oprostite besedi, tako razfrčkali, da ...«). S tem televizijski govor približuje t. i. naravnemu jeziku in normam neformalnega komuniciranja, ki ga občinstvo uporablja v vsakdanjem življenju. Tudi oblikovanje stavkov je enostavno, razumljivo, vsakdanje (*pa še smo verjetno pozabili vrisati kakšen predalček ali črtico*). V svojem slogu pripoveduje tudi malce humorno oziroma

ironično (*Če si kdo ob tem upa narisati recimo pot kroženja bencinskega dinarja, naj poskusi, ampak na neprimerno večjem listu papirja*). Spet se kaže njegova temeljitost pri pripravi in poznavanju teme. Ne poroča in posreduje le informacij, ki so jih podali uradni viri, ampak gre korak dlje in o njihovih trditvah podvomi, jih razišče in predstavi drug vidik (*ne morejo ... ali pa morebiti le. Po nekoliko drugačni poti seveda. Poglejte, ... /.../ In kaj je pri tem narobe? To seveda, ...*). Odlično je njegovo poznavanje retorike. Kot je ugotovil Žagar (2009), je Bobovnik eden redkih novinarjev, ki zna tvoriti in ustrezno predstavljati argumente. Že vnaprej predstavi in zavrne nasprotno argumente, ki se lahko ob njegovi tezi pojavljajo (*Ne glede na to, da mi bo že ob tem kdo očital preveliko poenostavljanje ali to, da seštevam jabolka in hruške, si vendarle upam trditi, da se v vseh teh neracionalnih in mrtvih krogih skriva precej več denarja, kot ga obljublja republika z zadnjo razbremenitvijo, in več kot odstotek ali dva, ki ga k temu lahko dodajajo občine*). Ta poved ponazarja tudi njegovo osebno angažiranost in jasno izraženost lastnega mnenja, tudi z uporabo subjektivnih pridevnikov (*neracionalni in mrtvi krogi*). Čeprav je del prispevka pokrit s sliko in njegovo mnenje slikovno ni jasno ločeno od dejstev, je iz začetnega in končnega raporta, iz oblikovanja besedila, uporabe besed in prve osebe ednine jasno, da gre za njegovo stališče, njegov pogled na predstavljena dejstva in njegovo analizo stanja. Laban (2007a, 177) v takih primerih govori, da gre za delno novinarjevo spoštovanje ločevalne norme. Bobovnik (2012b) dodaja, da je prispevek napisal in posredoval gledalcem kot komentar, a da to očitno v oddaji ni bilo označeno in ustrezno ločeno.

Kljub ostroti argumentov in besed je del njegovega sloga tudi izrazita vljudnost in spoštovanje, do teme in sogovornikov (*Pa še to. Ravenčanom se moram za uporabo njihovega imena opravičiti, ...*). To je še posebej vidno v tedniških intervjujih, ki jih analiziram v nadaljevanju.

Omeniti velja tudi Bobovnikov pogum oziroma neustrašnost. Že zgoraj smo videli, da so njegovi prispevki, še posebej komentarji, tudi razburjali zainteresirano javnost. Zaradi prispevka *Mrtve duše*, o dijakih na Muti, ki nikoli niso obstajali, tamkajšnji župnik s Slavkom Bobovnikom ni govoril kar tri leta (Bobovnik 2012b). Tudi prispevek o 45. obletnici zadnje bitke druge svetovne vojne na Poljani, za katerega je prejel nagrado, je bil za tisti čas prvi, ki je govoril o neprijetnih zgodovinskih resnicah, in je zato precej kontroverzen. V prispevku o *Snežnih gradovih* ni varčeval pikrih na račun politike. Prispevek začne z raportom, v katerem

sedi na kraljevem prestolu, zgrajenem iz snega: »V tem letu, letu volitev bodo mnogi sami sebe videli seveda na prestolih, nam ostalim pa zidali gradove v oblakih. Tiste seveda, za katere smo jim gradbeno dokumentacijo izdali že na preteklih volitvah, pa jih, zaradi krivde drugih, seveda, bog ne daj, zaradi lastne, niso uspeli zgraditi ...«. V prispevku o kulturnih domovih je na problem pomanjkanja kulturne infrastrukture pogledal z druge plati in izpostavil dejstvo, da so vaški kulturni domovi večino časa prazni, kar je ujezilo kulturnike. Takšni kritični prispevki se vselej začnejo in največkrat tudi končajo z raportom. Vmesno besedilo Bobovnik pokriva s sliko, ki dokazuje ali podkrepi argumente, o katerih govori. Četudi žanr ni rubrično ločen in označen kot komentar, je gledalcu, zaradi raportov in uporabe prve osebe, jasno, da Bobovnik predstavlja svoj pogled na dejstva.

Bobovnik se je v teme poglobljaj kritično, brez ozira na morebitne negativne posledice, brez ozira na pritiske lokalnega okolja, ki so na dopisnika, ki živi in diha s krajem, v katerem dela, še precej večji, kot na novinarje sicer. Schlüter (1980) opozarja, da lahko novinarji dopisniki hitro podležejo pritiskom nosilcev lokalne politične in gospodarske moči ali pa da zaradi oportunitizma in vpetosti oziroma odvisnosti od okolja izgubijo kritičen pogled na akterje lokalnega družbenega dogajanja. Bobovnik večkrat izpostavlja, da se je vselej držal načela, da nikdar ni sprejel več kot steklenice vina ob novem letu, in hkrati priznava, da poročati o ljudeh, ki jih dnevno videvaš v trgovini, ni lahko. Meni tudi, da je bila v tistem času večina slovenskih televizijskih dopisnikov mnogo bolj kritična do svojih lokalnih okolij, kot so bili tisti, ki so delali v Ljubljani, kritični do državnih institucij: »Mnogi kolegi v Ljubljani so mislili, da so voditelji komaj nastale države polbogovi, da je vse, kar storijo, prav. Opozicije v današnjem pomenu besede ni bilo in kritičnih pogledov novinarjev tudi ne. Z redkimi izjemami« (Bobovnik 2012b).

5. 2. 3 OBDOBJE NA SLOVENJGRAŠKEM DOPISNIŠTVU

Novembra leta 1997 je koroško dopisništvo svoja vrata odprlo v Slovenj Gradcu, kjer ima prostore še danes. Lastna montaža, studio in za tisti čas napredna tehnologija so omogočali bistveno boljše pogoje dela. V tem času sta se dopisništvu pridružila Tomaž Ranc in snemalec Ivan Uršnik, s tem studiem je sodeloval Lojze Kos, iz mariborskega studia je prišla Duška Lah. Bobovnik je začel delati vedno manj prispevkov in se vse bolj posvečati voditeljski

vlogi. Vedno pogosteje je migriral v Ljubljano. Zapisi Gašperja Starca, ki je vestno zabeležil vse, kar so na dopisništvu posneli in poslali v Ljubljano, kažejo, da je Bobovnik kot novinar dopisnik počasi izginjal. Po letu 2000 najdemo le še nekaj prispevkov letno, dokler leta 2006 popolnoma ne izgine s seznama.

1. Asfalt na Svetem Antonu. Dolžina 1:20. 7. november 1997.
2. Naj tajnica. Dolžina 1:30. 8. november 1997.
3. Odlagališče MPI. Dolžina 1:30. 11. november 1997.
4. Težke kovine v Mežiški dolini. Dolžina 1:00. 24. oktober 1998.
5. Mrtvorojenčki. Dolžina 1:40. 14. februar 2000.
6. Reka Drava. Dolžina 1:15. 29. september 2000.
7. Težave avtoprevoznikov. Dolžina 1:25. 15. marec 2002.
8. Prometne omejitve. Dolžina 1:30. 22. januar 2005.
9. Pogin sivih čapelj. Dolžina 1:30. 11. avgust 2005.
10. Demonstracije za dvojezične table v Celovcu. Dolžina 1:35. 13. december 2005.

Bobovnik se je zavedal, da je slika bistvo televizije, zato si je zelo prizadeval za uporabo izpovedne slike. Prispevek, ki v tej skupini po sozvočju slike in teksta še posebej izstopa, je Pogin sivih čapelj. Perovič in Šipek (1998, 47) pravita, da so najbolj slikoviti prispevki tisti, »kjer bi večino informacij ali vsaj osnovno sporočilo razumeli, tudi če bi na televizijskem aparatu ugasnili ton in bi nam slika sama pripovedovala zgodbo.« Kriterij slikovitost pa se nanaša tudi na poročevalski tekst, ki mora biti razumljiv. Slediti mora slikovnemu materialu, z uporabo pridevnikov, ki dodatno osvetlijo in utemeljijo sliko (Perovič in Šipek 1998, 47).

- POGIN SIVIH ČAPELJ

Napoved: V naslednjem prispevku boste videli, kaj se zgodi, ko tudi zaradi ravnanja ljudi v naravi pride do neravnotežja, katerega posledica so desetine poginulih ptic.

Tabela 5. 4: Pogin sivih čapelj

	Vizualizacija	Govorjeno besedilo
OFF	Splošni plan obrežja reke, kjer jata ptic vzleti. Kamera jih	Ko smo konec zime sledili polemiki med državo in ribiči, kdo naj poskrbi za tisoče

	spremlja čez vodo.	poseljenih kormoranov,
	Bližnji plan ptice na vodi, ki se potopi po ribo in jo poje.	ki da bodo uničili ves ribji živelj v slovenskih rekah – končnega dogovora minulo zimo seveda niso našli –
	Detajl ptičjih sledi v snegu in odmik kamere.	so nas lastniki ribogojnic opozorili na sive čaplje.
	Splošni plan sive čaplje, ki stoji na zamrznjenem ribniku.	Te naj bi jim menda odnašale dobršen del dohodka iz ribnikov in v ta
	Srednji plan ribogojnice in bazenov.	namen zgrajenih bazenov.
IZJAVA lastnika ribogojnice	V ozadju ribogojnica.	Ja, to je vsakodnevno kje od 50 do 70 komadov.
Vprašanje in odgovor	Čez vprašanje srednji plan zamrznjene vode in v njej riba. Izjava spet v kadru.	Ste kdaj izračunali, koliko vam odnesejo iz teh bazenov? Ja, to je lahko rečemo od 50 do 100 kil na dan.
OFF	Total ribogojnice.	In ker to pomeni prav toliko ali še
	Detajl rib v vodi.	več tisočakov dnevno, so ribogojci
	Bližnji plan sive čaplje, ki je ribo.	od države zahtevali odškodnino, a ta je rekla, naj sami poskrbijo za zaščito svojih vodnih njiv. // TIŠINA
	Total mreže čez ribogojnico, premik po celotnem območju (poletna aktualna slika).	In so poskrbeli. Raztegnili so mreže in postrvi so zaščitene.
	Bližnji plan mrtve sive čaplje, ki leži na mreži.	A sprehod po ribogojnici ob bistriškem jarku
	Nižja perspektiva kamere. Na travi ob z mrežo zaščiteni ribogojnici tri mrtve ptice.	je zdaj kot sprehod po morišču.
	Bližnji plan štirih mrtvih čapelj v travi.	Stotine sivih čapelj,
	Detajl ene mrtve sive čaplje v travi.	ki so leta živele od

	Detajl mrtve sive čaplje v nekem koritu.	rib v teh bazenih,
	Total mreže, na njih stoji siva čaplja, odleti, kamero jo spremlja.	lačnih cele dneve poseda po mrežah, nekaj deset jih je od lakote že poginilo.
	Srednji plan. Siva čaplja se opoteka po travi, v kadru pnevmatike tam postavljenega tovornjaka. Čaplja komaj hodi, poskuša si pomagati s krili, na koncu omahne pod vozilom na tla.	Nekatere vse shujšane se borijo za življenje, a se ta boj pred našimi očmi žalostno konča. // TIŠINA
	Srednji plan sive čaplje v grmovju, ki odleti.	Nekaj najmočnejših bo mogoče preživel.
IZJAVA ribiča	Srednji plan pred ribogojnico.	Medtem ko mlajše in bi reku te, ko so se pač hranile samo na tem predelu, bodo pa poginile, kot smo tudi videli, da se je zdaj že to zgodilo.
OFF	Bližnji plan. Čaplja v vodi se bori z vodnim tokom. Skušá splezati na travo, a jo voda odnaša in potisne pod beton, ki je nad vodno gladino.	Ravnanje v skladu z zakonom je torej krivo za pogin deset in deset teh velikih in lepih ptic.
	Srednji plan čaplje, ki hodi proti mreži in se opoteka, plahuta s krili. Nato se omagana uleže, položi glavo na tla.	So takšni zakoni res pravi? Se bo kdo zganil? Ali pa bo moralo tako žalostno končati vseh sto sivih čapelj tu na Bistrici.
	Detajl mrtvih ptic v travi, odmik kamere.	In kmalu verjetno še drugod po državi.

Vir: Arhiv Radiotelevizije Slovenija. Prispevek iz oddaje Dnevnik, 11. avgust 2005.

Razlika v učinku slike med čapljami, ki mrtve ležijo na travi, in tistimi, ki umirajo pred našimi očmi, je bistvena. Tukaj se jasno pokaže, kako pomembno vlogo na televiziji igra slika in kako pomembno je biti ob pravem času na pravem mestu. Laban (2007a, 79) pravi, da se vizualne podobe v televizijskem novinarstvu večinoma uporabljajo kot »vizualni dokaz ali

prikaz in za dramatizacijo, saj poudarjajo čustva.« Bobovnik se je tega v svojih prispevkih dobro zavedal, zato so včasih tudi en sam kader snemali tri dni, se spominja Uršnik (2012). Izpovedno sliko je Bobovnik dopolnil in nadgradil s skrbno izbranimi besedami, ki tudi s pomočjo kratke tišine, ko za sekundo vidimo le nemi boj živali za življenje, dosegajo dramatičen učinek. Beseda in slika se dopolnjujeta, besedilo pojasnjuje sliko in pripoveduje ozadje, kar je tudi ključno za ustvarjanje razumljivih televizijskih prispevkov (Laban 2007a, 79). Le v redkih Bobovnikovih prispevkih je slika samo kulisa ali nujno zlo, kot to za nekatere novinarje ugotavlja (Laban 2007a, 79). Vselej je uporabljena z namenom, da podkrepi njegove besede, dokazuje njihovo resničnost ali igra glavno vlogo, da jo besede zgolj dopolnjujejo, da z njimi razlaga, kaj vidimo. To dosega tako s podvajanjem, ko se besedilo in slika popolnoma ujemata (*»Nekatere vse shujšane se borijo za življenje, a se ta boj pred našimi očmi žalostno konča« // kader čaplje, ki umira*), in sonanašanjem oziroma koreferenco, kjer so vizualne podobe z besedilom delno semantično povezane in zahtevajo gledalčevo interpretacijo (*»So takšni zakoni res pravi? Se bo kdo zganil?« // kader čaplje, ki se opoteka po razprti mreži*) (glej Laban 2007a, 79–87).

Vizualne informacije učinkovito uporablja tudi v raportih. Tako na primer prispevek o novo položenem asfaltu na Svetem Antonu začne z informativnim raportom s prizorišča, v katerem Bobovnika najprej vidimo v srednjem planu z novim asfaltom v ozadju. Sprašuje nas, če vemo, kako tukaj ločijo občinske ceste od državnih. Nato se malce premakne in kamera spusti pogled – stal je na stičišču makadama in asfalta: *»V državne ceste nihče ne vlaga«*. Ta vrsta raporta daje posredovanim verbalnim informacijam posebno težo, ugotavlja Laban (2007a, 97). Gledalcu omogoča jasnejšo in bolj nazorno prostorsko predstavo o dogodku. Bobovnik je raporte pogosto uporabljal na začetku prispevkov, kar ni običajno, saj so raporti v televizijska novinarska besedila zaradi vizualne primernosti največkrat umeščeni na sredini (Laban 2007a 96). A do »preskakovanja« slike med voditeljem in njim ne prihaja. Bodisi začenja s premikom kamere od okoliške relevantne slike na njega ali pa je raport že na začetku ustrezno kadriran – drugače, kot je kadriran voditelj v studiu. Raport na začetku njegovih prispevkov dobro učinkuje predvsem zato, ker se z njim takoj izpostavi kot avtor in tako gledalcem sporoči, da posreduje svoje ugotovitve in argumente. Prispevek o onesnaženosti Zgornje Mežiške doline tako začne z raportom: *»Naredili bi krivico gospodarstvenikom v tej dolini, če ne bi takoj na začetku rekli, da je danes dnevno onesnaženje pet- do sedemkrat manjše kot v preteklosti, ampak veter tu zgoraj raznaša tudi zgodovino.«*

Tudi grafika je slikovni material, ki se ga Bobovnik še vedno vztrajno poslužuje. V prispevku o prometnih omejitvah je na zemljevidu pokazal cesto, o kateri govori, na njej pa so se množili znaki za omejitev hitrosti. Bobovnik vseskozi izbira teme, ki pritegnejo številne gledalce, ki so značilni za okolje Koroške, a relevantni za celo Slovenijo. Temam se posveti v globino in gledalcem posreduje podatke pridobljene na lastno pest in na terenu. Gledalcu sporoča dodatna dejstva, izračune, zanimivosti, podrobnosti. V omenjenem prispevku o omejitvah na primer pove, da lahko na devetih kilometrih določene ceste peljemo 90 kilometrov na uro le na dveh kilometrih (slika: vožnja z avtomobilom, kot dokaz vidimo znake za omejitev hitrosti). Gledalcem se približa s konverzacijskih stilom, ki se prilagaja dejstvu, da gledalci televizijski tekst sprejemajo v zasebnem okolju domače dnevne sobe (Luthar 1992). Tudi izhaja iz pogovornega, ljudskega razmišljanja, da policisti le polnijo denarnice, kar policist v izjavi zanika. Uporablja vsakdanji jezik, tudi v prispevku o onesnaženi Mežiški dolini: »*Svinec, ki je pomoril vse živo*«.

Svoj sloves o postavljanju neprijetnih vprašanj in podajanju dejstev brez olepševanj in ovinkarjenj je pridobil že na terenu. V prispevku o mrtvorojencih na Koroškem je prevedel izjavo doktorice »*To se je dogajalo predvsem nižje izobraženim*« z besedami »*ali povedano po domače, to se je dogajalo šiviljam in natakarcam*«. Logično sklepanje ga je vodilo do postavljanja logičnih vprašanj: »*Če je zdravnikov premalo, so tisti, ki so, bolj obremenjeni. Ste delali napake?*«. Nikoli ni bil prizanesljiv do odgovornih in še tako birokratske določbe je znal spremeniti v narativne zgodbe z začetkom, jedrom in zaključkom v predvideni minuti in trideset sekund. Primer je prispevek o težavah avtoprevoznikov, kjer Bobovnik zelo nazorno upošteva osnovni dramaturški lok – enega temeljnih orodij za upovedovanje zanimivih televizijskih zgodb (Perovič in Šipek 1998, 64). Sestavljen je iz začetka, ki je jasen in pritegne pozornost in kjer se spogleduje s pravljичno dramatikom: »**Zgodba se začinja junija lani, ko so se evropski ministri za promet v Parizu dogovorili za novo obliko certifikatov ...**«. Nato uvede in predstavi problem: »*pa so na našem prometnem ministrstvu na takšen dogovor pozabili ... šele, ko so tovornjaki obstali, so se na ministrstvu zganili in se dogovorili*«. Konflikt z izjavami in primeri svojih težav osvetlijo in poživijo prizadeti avtoprevozniki. Temu sledi iztek, ki je v Bobovnikovem stilu malce ironičen oziroma zbadljiv »*in to le za to, ker je bilo uradnikom na prometnem ministrstvu osem mesecev premalo, da spremenijo obliko potrdila*«. Ta stil nadaljuje v zaključku, kamor spet vključi pravljичne prvine, ter se s tem krožno poveže

z začetkom »*Ali je morda posredi kaj drugega, ne vemo, kajti ni ga bilo junaka na ministrstvu za promet, ki bi v petek, na povsem normalen delovni dan, našel čas in si upal stopiti pred kamero*«.

Rečemo lahko, da Bobovnik v svojih prispevkih upošteva temeljna načela, ki jih najdemo v učbenikih televizijskega novinarstva. Kot svetuje Olson (1989), je za množično televizijsko občinstvo dobro uporabljati analogije, podajati malo teorije, tehničnih podatkov in definicij, uporabljati krajše stavke, upoštevati vrstni red besed (osebek – povedek – predmet), razložiti je treba ozadje zgodbe in morebitne strokovne izraze, uporabljati grafiko za ponazoritve. Bobovnik v svojih prispevkih vse to uresničuje. V Kričaču (1999) so zapisali, da je »prepoznaven po tankočutnosti, še večkrat po pikrosti in zavzetosti, če sta upravičeni«. Eden zadnjih prispevkov, zabeleženih na dopisništvu, je protest za dvojezične table v Celovcu, ki ponazarja tudi njegovo delo v tujini, ki ga je bilo kar nekaj.

5. 2. 4 PRISPEVKI V ODDAJI TEDNIK

Analizirala sem tudi deset daljših prispevkov, ki jih je Bobovnik pripravil za Tednik. Loteval se je najrazličnejših tem, v zadnjem obdobju pa je opravljal predvsem intervjuje. Ker gre za popolnoma drug žanr in pristop k delu, sem jih uvrstila v posebno kategorijo.

1. SO₂ zastruplja Koroško. Dolžina 14:53. 14. marec 1985.
2. Gospodarstvo Makedonije. Dolžina 14:40. 21. julij 1988.
3. Prodaja družbenih stanovanj. 5. december 1991.
4. Mežiška dolina umira zaradi svinca. Dolžina 8:50. 29. maj 2003.
5. Zmago Sagadin. 5. januar 2006.
6. Irena Avbelj. Dolžina 11:15. 7. september 2006.
7. Bolnik okužen z virusom HIV. Dolžina: 12:19. 5. julij 2007.
8. Hilda Tovšak. Dolžina 10:00. 11. oktober 2007.
9. Mateja Jamnik. Dolžina 11:40. 14. februar 2008.
10. Zaporniški paznik na Dobu. Dolžina 11:07. 5. junij 2008.

V tedniških intervjujih si je Bobovnik zadal, da bo vse sogovornike obiskal na njihovem terenu in bo pogovor opravil v domačem okolju sogovornika – z Ireno Avbelj nad oblaki, s

paznikom v zaporu, s Hildo Tovšak na gradbišču, z Zmagom Sagadinom v telovadnici ... Tam so lahko sogovorniki bolj sproščeni in se počutijo varno, zato morda o njih izvemo kaj več, poleg tega je aktualna in privlačna tudi slika (Bobovnik 2012b). Pri tem žanru se še posebej izkaže Bobovnikova spoštljivost do sogovornikov in splošna olika, ki pa ni ovira za postavljanje »težkih vprašanj« (»*Dober dan, ga. Tovšak ... izvolite prosim //...// Koliko mu je pa Vegrad pomagal v tej kampanji z denarjem? //...// Če se malo pošalim, vas se je pravzaprav težko znebiti, potem ko enkrat pridete. //...// Ja, tole je pa imenitno, ga. Tovšakova. Je veliko gradbincev, ki si privoščijo take prostore?*«).

Vse intervjuje je posnel kot zgodbo, z uvodom, jedrom in zaključkom. Začenja s pozdravom, zaključi z razhodom. Sogovornike pokaže v njihovem okolju in jih med delom, med sprehodom, med kolesarjenjem sprašuje. Intervju izvede kot sproščen pogovor. Vse je snemal z dvema kamerama, sinhronizacija je bila ročna in je vzela precej časa, se spominja Uršnik (2012).

Tudi pri ostalih tedniških prispevkih je opaziti vrsto domiselnih pristopov do tem. Ko se je leta 1991 ukvarjal s prodajo družbenih stanovanj, je na lastne stroške objavil oglas za prodajo stanovanja in za snemanje najel radijski studio, kamor je sprejemal klice kupcev lastninske pravice. Celotna akcija je bila kaznivo dejanje, saj je bila prodaja lastninske pravice nezakonita (Bobovnik 2012b). Ker je bil to čas, ko napredna grafika še ni bila možna, jo je naredil na računalnik in posnel s kamero.

V prispevku o gospodarskih težavah Makedonije je prepletal sliko, glasbo in izjave. Offa v prispevku ni. Zbrane podatke in relevantne informacije, ki povezujejo izdelek, so izpisane na ekranu, na gibljivo sliko in glasbeno podlago. Nato je cel prispevek sestavljen iz Bobovnikovih vprašanj, ki gledalcu pojasnjujejo razmere, in odgovorov ljudi: delavcev, sindikalistov, lastnikov tovarn. V Tedniku je objavil kar nekaj reportaž in prispevkov iz Makedonije, zato velja tukaj omeniti še Bobovnikovo delo v tujini. Čeprav je bil dopisnik s Koroške, je delal tudi izven meja Slovenije, predvsem na področju nekdanje Jugoslavije, aktiven je bil tudi v času osamosvojitvene vojne in nemirov v okoliških državah.

5. 3 POGLOBLJEN INTERVJU S SLAVKOM BOBOVNIKOM

S Slavkom Bobovnikom sem opravila več pogovorov, saj so se med pisanjem naloge odpirala vedno nova vprašanja. Nekaj odgovorov na različna vprašanja, strnjenih z več srečanj, navajam v nadaljevanju, saj omogočajo boljši vpogled v njegovo osebnost in odnos do dela.

To je to, kar včasih pri vas pogrešam, govorim generacijsko, da je treba živeti s to pokrajino. Meni, kdorkoli me je poklical takrat, sem mu jaz lahko, ne da preverim, povedal tričetrto informacije, ki jo je iskal. Samo četrtno sem moral preveriti, številko, ime. Ono sem pa vedel, res sem vedel. In to znanje potem, ko ga enkrat nabereš, lahko prodajaš, tako uporaben postaneš. Oni so vedeli, da se name lahko zanesejo, da če bom kje podvomil, bom rajši zamolčal, ne bom rekel 650 nesreč, bom rekel, se giblje v stotinah. In ko so enkrat to ljudje v Ljubljani spoznali, in na radiu in na televiziji, to je tisto, kar ti ceno dviga. »Japonsko jeklo preplavi Evropo,« daj reči Bobovniku, naj pove. Pa odzivnost, ki je Božičnik (dolgoletni urednik televizijskih dopisništev, op. a.) ni mogel razumeti. Ko so se prvič začeli pogovarjati o odlagališčih jedrskih odpadkov, je bila najverjetnejša lokacija tam, kjer je delal Rovan, pa vendar so bile še tri lokacije po Sloveniji. In meni se je zjutraj zdelo, ko slišim novico na radiu, da moram jaz nujno preveriti, kaj je s to lokacijo, ki je bila na Koroškem; brez da koga pokličem (od urednikov, op. a.). Ko si zjutraj poslušal radio, si vedel, kaj te čaka tisti dan. In si že potem poročal, ko si malo preveril dejstva. Ko so rabili količino, ko so rabili nekoga, ki vsaj malo nekaj znal in ki je v sleherni uri pripravljen delati, potem ti pač cena zraste. In ko imaš malo cene, potem pač začneš to izkoriščati, seveda. Malo za boljšo plačo, malo za boljšo opremo (Bobovnik 2012b).

Bobovnik (2012a) pravi, da nobenega dela seveda ne moreš opravljati, če se ga ne naučiš. Zato se je poleg novinarskega znanja učil tudi veččin snemanja:

To sem imel pa srečo. V Maribor je prišel takrat Jenko Vidmar, krasen človek in edini izučen snemalec, diplomant ustrezne filmske šole v Nemčiji, kjer so že učili, kaj je filmsko in kaj televizijsko snemanje. Človek, ki je znal, ki mu ni bilo škoda časa in ki je spet v meni prepoznal neki potencial in se mu je ljubilo luči postaviti malo boljše kot

pri onem drugem, ljubilo se mu je malo več z mano delati, malo več hoditi, kako perspektivo pokazati, kak kader naštimati. In me je v letu ali dveh par osnovnih naučil in jaz sem bil po petih letih dela usposobljen novinar.

Ključ do uspeha sta po njegovem delavnost in poznavanje problematike.

Drugo se pa sliši kot pesmica ali pa zgodbica, samo je res. Če na mesec ne prebereš deset knjig, jezika nimaš. Če ne prebereš ali vsaj prelistaš vseh časopisov, če si ne vzameš časa za ogled konkurence, če se ponoči ne sprehajaš po tujih televizijskih kanalih, če o življenju občine ne veš vsaj toliko kot župan, potem ne moreš delati. //...// Razmišljati moraš z vidika gledalca. Kaj bi zdaj gledalec rad videl? Nek povprečen, kjer je eden inženir, drugi pa železokrivec, kaj njega s potresa zanima. Sestavi po tem vrstnem redu in ne moreš zgrešiti. Sestavi po tem receptu in ne moreš zgrešiti več kot za dvajset procentov, ne moreš. Televizijska obrt ni težka, televizija ni neko poslanstvo, to je obrt kot vsaka druga. Biti dober obrtnik, obvladati svoj posel se komu morebiti zdi podcenjevalno, a to je v resnici temelj tega dela. Postavi se na vidik gledalca, poznaj stvar, nauči se stvar, preberi danes v časopisu tudi rubriko jutri se bo zgodilo ali pa napoved od STA-ja, dvigni telefon v železarno, a imate kaj novega, zagotovi si, da bodo ljudje tu in tam poklicali tebe, pa ne moreš zgrešiti. Delala boš pa deset ur na dan, to je pa dejstvo. Zelo enostavno je, se pa seveda kje drugje kaj malega pozna. Moji otroci so bili trikrat v bolnici, nikoli jih ni oče peljal. To je pa cena. Dve leti in pol sem delal vsak drug vikend (kot voditelj, op. a.). Ampak to so bili časi brez mobitela, brez avtoceste, z avtobusi, Ljubljana je bila daleč.

Vse ni bilo vedno narejeno brezhibno: »Lapsusov je bilo. Saj, če v tridesetih letih narediš samo vsako leto enega, se jih nabere trideset. A nečesa takega, da bi zmota imela posledice, se ne spomnim. Večinoma so bili lapsusi kakšna napačna številka na drugi decimalki ali napačen naglas. Naenkrat se znajdeš v položaju, ko veš, da to obvladaš, in če bi se učil karkoli drugega, bi ti suverenost padla.«

Tudi po tem, ko je več energije usmerjal v vodenje oddaj, je Slavko Bobovnik vedno pripravljaj tudi prispevke ali posebne projekte/oddaje:

Vedno sem imel nekaj poleg, nazadnje sem delal pač ciklus tedniških storij, ampak tisto se je neslavno končalo. //...// Nobene spodbude ni bilo. Jaz sem rad delal, ampak

na koncu je to postalo tako naporno. Ko jaz delam, poskušam delati temeljito. Je snemanje en dan. Pika, ne more biti dve uri pa popoldne še nekam letet. Ne. Ko gremo mi, gremo zjutraj in zvečer pridemo, če bomo zadnje tri ure sedeli v oštariji, bomo pa sedeli. Ne bojo ljudje nervozni, da bomo pravi čas, pa mi pri delu šlampasti. In potem sva tiste nemogoče montažne seanse imela z Ivanom, ko sva pač na roko sinhronizirala. Vse, kar je bilo, je bil kak zapis v časopisu, pa kako vidva dobro delata, financ pa nobenih. Za vloženih 30 ur dela so jih plačali 15. Pač v skladu z nekimi standardi, ki upoštevajo snemalno ekipo petih ljudi, režiserja itd. Mi pa smo največkrat delali v paru, ko smo bili trije, je bil to že pravi luksuz. Nekoč smo za nujnega tretjega člana – šoferja in osvetljevalca – angažirali kar našega veleposlanika. V takšnih razmerah, tudi če imaš konjsko voljo, ta počasi usahne.

Od leta 2006 je Bobovnik ponovno član programskega sveta RTV Slovenija. V prostem času kolesari, rad jadra. Predvsem slednje je preizkušnja samokontrole, pravi. »Preživeti teden dni s petimi ljudi na tako majhnem prostoru je izziv« (Radio Slovenija 2010).

6 SLAVKO BOBOVNIK KOT VODITELJ

Danes je Slavko Bobovnik gotovo najbolj poznan kot voditelj. Trenutno vodi oddajo Odmevi ob Rosviti Pesek in Igorju E. Bergantu. Za najboljšega voditelja informativne TV oddaje je prejel že tri strokovne viktorje (2006, 2007 in 2009). Leta 2008, 2011 in 2012 je prejel gong popularnosti za najbolj priljubljenega TV-voditelja informativnega programa. Na spletni strani RTV Slovenija (2008b) so ga izbrali za najbolj priljubljenega voditelja vseh časov. Na Žurnal24.si (2011) so ga označili kot TV voditelja, »ki mu zaradi preudarnega, a odločnega sloga gledalci najbolj verjamejo. Bobovnik velja za ikono nacionalke, sledi pa načelu, da se je treba za vse teme dobro pripraviti, saj gledalci ne odpuščajo«. Na Radiu Slovenija (2008) so ga označili kot blagovno znamko Televizije Slovenija. Ljudje, ki jim je Slavko Bobovnik všeč in so zanj glasovali na izboru za Ime tedna, ga opisujejo z besedami: »On je pa res zakon, jaz vedno gledam Odmeve takrat, ko on vodi ... Najbolj objektivni, pravi dec, ki opravlja svoje delo tako, kot je treba ... Z vso subtilnostjo reče bobu bob ... Je kot Zevs na Olimpu, pozitivno in korektno opravlja dolgoletno delo ... Neizprosen do svojih gostov, dober izpraševalec ...« (Val 202 2008). Tudi varuhinja pravic poslušalcev in gledalcev Miša Molk (RTVSLO 2010b) poroča, da je s strani gledalcev večkrat pohvaljen prav Slavko Bobovnik.

Vsem gledalcem seveda ni všeč. Nekateri njegovega neposrednega pristopa ne marajo in ga opisujejo kot zasliševalca. Menijo, da se postavlja preveč nad sogovornike (Val 202 2008). Vsi mu pripisujejo neizprosnost in kritičnost, na kar Bobovnik v intervjujih odgovarja, da ta posel kritičnost zahteva, da gledalci ne nasedajo ničemur: »*Skušam spraševati tisto, kar mislim, da ljudi zanima, in kar mislim, da morajo vedeti*« (RTV SLO 2009). Pravi, da poskuša vsakemu, ki pride v studio, dati enako možnost.

Profesor retorike in argumentacije Igor Ž. Žagar je v Delu (marec 2012) dejal, da lahko kot pozitiven primer televizijskega voditelja, ki upošteva pravila klasične retorike in argumentacije, izpostavi le enega – Slavka Bobovnika na nacionalni televiziji: »On je trenutno edini voditelj, ki je sposoben sogovorniku, ki govori neumnosti, sredi stavka zapreti usta in ga opozoriti, da ni odgovoril na vprašanje.« Bobovnik na vprašanje, ali se mu zdi, da se ga gosti v Odmevih tudi bojijo, odgovarja, da včasih res kdo od sogovornikov vpraša, kdo

vodi oddajo, in če je odgovor Slavko Bobovnik, pridejo raje čez dva dni, saj tisti dan ne najdejo časa.

6. 1 LASTNOSTI DOBREGA VODITELJA

Vsak gledalec si najljubšega voditelja izbere na podlagi lastnih preferenc in podobnosti, ki jih najde z njim (Holbert in Hill 2010). Nikoli ni mogoče ugajati vsem, obstajajo pa določene lastnosti in značilnosti, ki bi jih vsak voditelj moral imeti in upoštevati, če želi, da ga gledalci in stroka ocenijo kot dobrega. White (1990, 129) meni, da je za voditelja najbolj primeren nekdo, ki odraža zrelost in izkušnje. Voditeljeva vloga v oddaji je namreč predvsem povezovanje zgodb v razumljivo resničnost ter posredovanje med gledalci in televizijo (Morse 2004). Butler (v Laban 2007b, 35) pravi: »Voditelj (so)oblikuje vse prvine dnevnoinformativne oddaje, zato je predstavljen kot avtoriteta, ki odobrava in priznava verodostojnost podobam sveta, ki jih reprezentirajo novinarji v svojih besedilih.« Z napovedmi, odpovedmi, medklici in komentarji sestavlja in predstavlja ideološko podobo sveta. Da ima voditelj mitsko vlogo posrednika dogodkov, ki se z nami pogovarja, obenem pa vzpostavlja povezavo med televizijsko organizacijo, njenimi reporterji na terenu in osebnostmi, o katerih govori v novicah, meni tudi Luthar (1998, 20) in nadaljuje: »Voditelj novic sprašuje za nas, bodisi intervjuvanca v studiu, igra vlogo posrednika med gledalcem in reporterjem na terenu ali pa nam zgolj interpretira reporterjev prispevek.«

Televizijski novinar in voditelj mora znati napisano besedilo prebrati nelinearno, živahno, bogato, torej na način, da gledalec ne opazi, da ga bere, ampak ima občutek, da ga pripoveduje (Letica 2003). Perovič in Šipek (1998, 96–99) pravita, da je poklic voditelja izjemno zahteven, saj delo poteka v živo, zato mora biti voditelj sposoben izjemno dobre koncentracije in mora dobro prenašati stresne situacije. Opredeljujeta tudi lastnosti, ki naj bi jih imel dober voditelj, in to so:

- avtoritativnost;
- kredibilnost;
- jasnost;
- človeška toplina;
- močna oziroma izrazita osebnost;
- popolna profesionalnost;

- dober glas;
- prijetna in specifična zunanost;
- dobra fizična in psihična kondicija;
- sposobnost delovanja v ekipi.

Slavku Bobovniku lahko pripišemo praktično vse lastnosti. Gledalci mu zaupajo in verjamejo, kar si je prislužil z dolgoletnim novinarskim delom in dejstvom, da se v oddajah izkaže kot dober poznavalec tem in kot nekdo, ki si upa postaviti tudi težka in neprijetna vprašanja. Je suveren in do svojih gledalcev, proti svoji okolici in gostom v oddaji, nastopa kot avtoriteta. Njegova beseda nekaj velja, njegovo mnenje ni stališče kogarkoli.

Po Perovič in Šipek (1998, 97) kriterij jasnosti pomeni, da mora imeti voditelj pravilno dikcijo, pravi tempo govorjenja, jezik, ki se izogiba tujkam, uporabljati mora stavke, ki niso strukturno zapleteni. Le tako ga bodo gledalci vzeli za svojega, hkrati pa ga bodo zaradi njegove vsevednosti občudovali. Bobovnik se je tega naučil že v zgodnjih letih kariere, ko se je na radiu zelo posvečal učenju govora in ko je svoj besedni zaklad nabiral v knjižnicah. Sam pravi, da težko napiše daljše pismo, saj se je skozi leta televizijske novinarske prakse naučil pisati kratke, jasne stavke in povedati bistvo v nekaj stavkih.

Kljub svoji avtoritativni drži se Slavko Bobovnik zna približati gledalcem. Njegova človeška toplina se izraža prek dejstva, da se zna tudi pošaliti in nasmehnuti, pa tudi prek zastavljanja težkih vprašanj v imenu gledalcev. Ker »voditelji vsak večer postanejo del dnevne sobe, del družinskega dogodka /.../, ne smejo biti nesramni, vzvišeni, preresni, zastrašujoči ali arogantni. Marsikdaj morajo pokazati gledalcem, da se jih poročila, ki jih napovedujejo, dotikajo na enak način kot gledalcev,« pravita Perovič in Šipek (1998, 97), ki dodajata, da morajo voditelji ne glede na zasebno življenje in kakovost poročil v oddaji »svoje delo iz dneva v dan opravljati popolnoma profesionalno. To velja tako za delo pred kamero kot tudi za delo pred samo oddajo, ko imajo opravka z novinarji, producenti in uredniki.«

Dober glas je bila prva lastnost, ki je Bobovnika pripeljala v novinarske vode in zaradi česar ga hvalijo tudi mnogi gledalci. Na primer Dora Ravnikar iz Višnje Gore, ki je leta 1997 Bobovniku poslala pismo in zapisala, da upa »da bi nas še dolgo obveščali po TV, kajti vaš žametni glas že od nekdanje zelo rada poslušam.« Voditelj pa se mora od drugih ljudi in

voditeljev razlikovati tudi po svoji prezenci. Slavko Bobovnik je svojim brkom zvest že vseh 30 let kariere, izstopa tudi po višini in drži telesa. Veliko pripomore dejstvo, da ga ima »kamera rada«, kot je to opisala Mira Valtl (2012). Fizično kondicijo pa Bobovnik že dobrih 20 let vzdržuje s kolesarjenjem.

6. 2 POT DO VODITELJSKEGA STOLČKA

Prve voditeljske izkušnje si je Slavko Bobovnik nabiral v oddaji TV Obzornik. Kdaj točno je prvič sedel na voditeljski stol, se Bobovnik (2012a) ne spominja, tudi v arhivu tega ni mogoče ugotoviti, saj so celotne oddaje shranjene šele od marca 1990 naprej (Lavrenčič 2012). Ohranjen je le posnetek Koroškega obzornika iz 24. aprila 1985, ki ga je vodil Slavko Bobovnik. Videti je torej, da je Bobovnik na voditeljski stol sedel že zelo zgodaj v svoji karieri. Tam se je odlično odrezal, zato je že kmalu, 21. marca 1987, pri 32. letih, prvič vodil osrednji televizijski Dnevnik. Odmeve je prevzel kmalu ob njihovem nastanku leta 1997. Nato se je za nekaj časa vrnil na Dnevnik, zdaj pa je ponovno voditelj Odmevov. Vseskozi je ob tem opravljal delo novinarja dopisnika, tudi še nekaj let po tem, ko so ga s 1. aprilom 2000 za nedoločen čas razporedili na delovno mesto voditelja TV dnevnika 1 v Informativnih in izobraževalnih programih TV Slovenija (Osebni arhiv Bobovnika).

7 SLAVKO BOBOVNIK KOT TELEVIZIJSKA OSEBNOST

Biti novinar oziroma voditelj na televiziji še ne pomeni biti televizijska osebnost. Televizijske osebnosti so zgolj najbolj prepoznavni ljudje na televiziji. Tisti, ki jih pozna večina gledalcev, ki so v televizijskem prostoru zavzeli neko nišo in se pozicionirali kot nenadomestljivi, ki so razvili svoj stil in so zato edinstveni (Halbrooks 2011). Televizijske osebnosti postanejo ljudje, ki so na ekranu dovolj dolgo, da jih ljudje spoznajo, sprejmejo za svoje in da jih kot dobre prepozna tudi televizijska postaja in začne vanje vlagati denar za promocijo. S 30-letnim delom na Televiziji Slovenija in slovesom, da upa postavljati težka vprašanja, je Slavko Bobovnik ena najprepoznavnejših televizijskih osebnosti v dnevnoinformativnem televizijskem prostoru pri nas, kar ponazarja tudi letošnja ponovna nominacija za najtelevizijsko osebnost – eno izmed kategorij pri izboru za viktorja popularnosti: »Voditelja večernih Odmevov, čigar televizijska prekaljenost in pronicljivost sta že leta zaščitni znak informativne oddaje, je občinstvo letos ponovno zavihtelo med najljubše. Prava vprašanja za goste in pravi odgovori za gledalce – to želimo gledati« (Stop 2012).

Ljudje, ki v domove prinašajo novice, so postali glavni elementi današnjih informativnih oddaj (Hill in Holbert 2011). »Bralec je postal voditelj in blagovna znamka televizijske institucije,« pravi Luthar (1998, 8) in nadaljuje, da so se te, nekdanje relativno skromne figure, ki so brale novice, spremenile v znane osebnosti, lokalne zvezdnike, ki predstavljajo središče diskurza v novicah. »Niso le ljudje stroji, ki novice posredujejo, temveč so osebnosti, ki so odgovorne za izjavljanje, ki sprašujejo in raziskujejo za nas in so za nas gledalce pripravljeni zastaviti svoje dobro ime,« trdi Lutharjeva (1998, 20), ki meni, da je trend k subjektivizaciji novic rezultat splošnega zatona ideologije objektivnosti. To je še posebej očitno v ameriškem novinarskem sistemu, kjer so voditelji in novinarji ločeni na dve struji in predvsem voditelji vedno bolj postajajo prave televizijske zvezde. Občinstvo se za gledanje določenih oddaj odloča tako zaradi vsebine oziroma informacij, ki jih postaja/oddaja ponuja, kot zaradi ljudi, ki te novice prinašajo, in njihovega načina razpravljanja o stvareh. Tako imajo televizijske osebnosti pomembno vlogo pri prenosu informacij, veljajo za najbolj zaupanja vredne osebe v novinarstvu in so zaradi svojega vpliva tudi mnenjski voditelji v javnosti (Brewer in Macafee 2007).

Ker je večerni informativni program ključni nosilec vrednosti televizijske postaje, priljubljenost voditeljev vpliva na uspešnost celotne televizijske postaje (Brewer in Macafee 2007). Praksa, da se televizijske postaje in informativne oddaje med seboj diferencira tudi ali predvsem po voditeljih, se vedno bolj širi tudi v evropski televizijski prostor. Slavko Bobovnik je z dolgoletnim prepoznavnim delom na Televiziji Slovenija postal blagovna znamka te televizije (Radio Slovenija 2008), zaščitni znak informativnega programa (Koren 2010), saj ga gledalci neločljivo povezujejo z javno televizijo, v zadnjih letih predvsem z oddajo Odmevi.

Z nastankom televizijskih osebnosti v informativnih programih torej ni več pomembno le sporočilo (kaj), ampak tudi oseba (kdo), ki to sporočilo posreduje. Danes osebnost voditelja vpliva na percepcijo občinstva o kredibilnosti vira, ugotavljata Holbert in Hill (2010). Voditelj je garancija resnice, zastopnik interesa navadnih ljudi (Luthar 1998). Voditelji so načrtno konstruirani kot vsevedni, nepristranski in superprofesionalni. »Dajati morajo vtis, da resnico govorijo s popolno notranjo prepričanostjo, da so globoko zavzeti za zadeve, o katerih poročajo,« pravi Luthar (1998, 20).

Televizijska osebnost je središče ponudbe in vpliva na dožemanje celotnega informativnega produkta, je simbol, po katerem lahko občinstvo takoj prepozna, kaj jim bo novičarski produkt prinesel (Halbrooks 2011). Televizijske osebnosti informativnega programa igrajo zelo pomembno vlogo pri tem, da z občinstvom spletejo vez in pri njih zagotovijo pripadnost nekemu televizijskemu programu. Gledalci se odločijo, od koga želijo prejemati novice. Občinstvo s svojo naklonjenostjo voditeljem daje moč in prestiž. Konstrukcija televizijskih voditeljev kot osebnosti je zato tesno povezana z gledanostjo novic. »Bolj je voditelj znana osebnost in bolj je uspešna karakterizacija njegove osebnosti, bolj uspešno lahko rabi za sredstvo stabilizacije nezanesljivega občinstva in tako povečevanja gledanosti. Personalizacija je v tesni zvezi z ratingi novic,« pravi Lutharjeva (1998, 29).

Temelj, na podlagi katerega ocenjujemo vpliv televizijske osebnosti, je voditeljev komunikacijski stil (Brewer in Macafee 2007). Vsaka televizijska osebnost ima svoj stil in poseben način verbalne in neverbalne komunikacije, ki daje formo vsebini, ki jo pripoveduje. Videz in nastop televizijskih informativnih osebnosti, ki ju sestavljajo njihov stil in način

obnašanja ter komunikacije, sta tisto, na podlagi česar občinstvo z voditelji oblikuje vez, ki, ko je enkrat ustvarjena, služi kot ojačevalec gledalčevega pričakovanja in komunikacijskega stila te televizijske osebnosti. Posebej pomembna je voditeljeva neverbalna komunikacija, saj je pri televizijski osebnosti navadno vedno bolj pomembno, kako govori, kot kaj govori. Čez čas, ko si ustvarijo trdno ime in bazo gledalcev, so lahko bolj svobodni pri tem, kako se predstavljajo občinstvu, lahko postanejo bolj sproščeni, bolj samosvoji (Brewer in Macafee 2007). Predvsem morajo televizijske osebnosti poiskati način dela, ki ustreza njihovi osebnosti in s katerim hkrati pritegnejo čim več gledalcev.

Oblikovanje osebnosti ni enosmerno, pri tem ima precej vpliva občinstvo, ki televizijsko osebnost sprejme in skozi odzive oblikuje pričakovano obnašanje. Številne raziskave (Levy v Hill in Holbert 2011) kažejo, da gledalci najbolje sprejmejo sebi podobne voditelje, se nanje navežejo in jih obravnavajo kot prijatelje, ki jih vidijo vsak dan. Zvesti gledalec določene oddaje se vrača h gledanju zaradi obljube, da bo dobil pričakovano. Gledalci od Bobovnika pričakujejo, da bo zahteval odgovore, da sogovornikom ne popušča, da bo »govoril umirjeno in spraševal ostro« (Radio Slovenija oktober 2008). V Kričaču (1999, 4) še dodajajo: »Gledalci, ko spremljajo njegove pogovore, vedo, da imajo v Slavku Bobovniku najboljšega zastopnika.«

7. 1 POJAVNOSTI V DRUGIH MEDIJIH IN SOCIALNIH OMREŽJIH

Televizijske osebnosti so same po sebi postale tema drugih medijev, ugotavlja Lutharjeva (1998). Tako se tudi Slavko Bobovnik kot medijska osebnost občasno pojavlja v tisku. S kroženjem v drugih medijih je vzpostavljen kot osebnost, ki mu gre verjeti in zaupati, da lahko za nas interpretira svet (Luthar 1998).

Pregledala sem več kot 60 objav o Slavku Bobovniku v tiskanih medijih in pobrskala po številnih pismih, ki so mu jih še pred časom spletne komunikacije pošiljali gledalci. Največ objav je povezanih z njegovim delom, najdemo jih v dnevnikih časopisih Delo, Večer, v revijah Jana, Stop, Vikend, Kričač, tudi v Križankah. Največkrat gre za intervjuje z Bobovnikom, kjer ga novinarji sprašujejo predvsem o njegovih pogledih na lastno delo, na novinarstvo, na voditeljstvo. Izpostavljajo ga kot vrhunskega voditelja Odmevov, Dnevnika, omenjajo tudi njegovo delo na koroškem dopisništvu, njegove tedniške prispevke. Veliko objav je

povezanih z nominacijami za viktorja in gong popularnosti. Nekaj je tudi analiz oziroma komentarjev njegovega dela in vodenja oddaj – kot po pravilu so kritike pozitivne. Ob njegovem vodenju oddaje Aktualno leta 2003, v kateri so govorili o odpiralnem času trgovin, je Martin Senica v reviji Stop zapisal, da oddaja najbrž ne bi bila nič posebnega, »če je ne bi vodil Slavko Bobovnik //...// na nacionalki že dolgo nismo videli tako suverena in tekočega vodenja oddaje //...// dobro se je videlo, kdo je v studiu nosil hlače«. Marca 2012 so v Delu njegovo vodenje soočenja ljubljanskih županskih kandidatov komentirali takole:

Torkov prenos na nacionalki bi moral biti zgled tovrstnih političnih predstavitev kandidatov. Zasluge za to ima skoraj v celoti voditelj oddaje Slavko Bobovnik. Redko smo namreč priča televizijskemu voditelju, ki je suveren, ki ve, kaj sprašuje, ki se zna vrniti k prvotnemu vprašanju ali problemu, od katerega je zataval bolj ali manj spreten sogovornik. Redko naletimo na novinarja, ki je strog, ki zna prekiniti dolgovezenje ali slepomišenje gosta, ne da bi bil ob tem žaljiv, neroden in s tem v zadrego spravljaj gledalca.

Bobovnikovo večče vodenje je spremljalo relevantno nizanje tem in problemov, pri čemer se je tudi neuk gledalec veliko naučil o marsičem – predvsem o tem, da stvari pogosto niso tako enostavne, kot se prikazujejo, denimo, pri zadevah, kjer župan nima jurisdikcije, ampak jo ima država; na primer pri obdavčitvi praznih stanovanj, ki naj bi jih bilo v prestolnici okoli trideset tisoč. Kandidati so torej morali odgovarjati na vrsto vprašanj, ki zadevajo prestolnico.

Če strnemo, Bobovnik je pokazal, da lahko mirno spremljamo in se še kaj naučimo tudi iz tako nehvaležnega ter pogosto neinspirativnega žanra, kot je predvolilno soočenje županskih kandidatov (Krečič 2012).

V zelo podobnem stilu se berejo tudi druge kritike Bobovnikovega dela (npr. Pečkaj 2010, Koren 2010, Žerdin 2012). Ko so leta 2004 v reviji Stop ocenjevali voditeljske pare, je Slavko Bobovnik prejel najvišje ocene – od deset možnih so mu jih za samozavest prisodili kar enajst.

V intervjujih so vprašanja navadno povezana z Bobovnikovim delom. Na vprašanja o njegovih zasebnih interesih in življenju naletimo redko. V intervjuju s Čermak (2008) je dejal, da na vprašanja o brkih, ženi in otrocih ne odgovarja. Tudi novinarka Vikenda (Cunder 2003)

je ugotovila, da Bobovnik ne išče publicitete in da ni človek, ki bi govoril, »kako se razume s partnerko, kaj najraje je, kam hodi na dopust«. V intervjujih je zvest svoji kritičnosti in neprizanesljivo odgovarja tudi na vprašanja o svojem delu. Ohranja skromnost, zasluge za dobro opravljeno delo pa pogosto pripiše tudi kakemu kolegu, ki je z njim sodeloval pri pripravljanju oddaje.

Precej drugačne vrste objav v tiskanih medijih je o delu Slavka Bobovnika moč najti v 80. in 90. letih, ko je primarno delal kot dopisnik. Takrat še ne moremo govoriti o Bobovniku kot o televizijski osebnosti, saj so bili časi in okoliščine bistveno drugačni od današnjih. V tisku so odmevali predvsem odzivi na konkretne prispevke, pogosto na tiste najbolj kritične, s katerimi se vpleteni posamezniki niso strinjali. Gledalci so napisali precej pohvalnih besed, a Bobovnikovo poročanje je marsikoga tudi motilo. O vsebini objavljenega so razpravljali v pismih bralcev prek časopisov ali prek osebnih pisem. Že v analizi prispevkov sem omenila burne reakcije, ki jih je povzročil njegov komentar o odkupnih cenah mleka. Nekorektnega in neobjektivnega poročanja so ga obtoževali tudi lokalni turistični delavci, ki se niso strinjali z njegovo oceno turistične ureditve in ponudbe na Koroškem. Predsednik Turističnega društva Slovenj Gradec Vinko Klančnik je Bobovniku očital, da napak, ki jih dela s svojim pogosto neobjektivnim poročanjem, ne obžaluje: »Nasprotno, v svojem znanem bombastičnem stilu ste napovedali obračun z vsakim, ki si predrzne razmišljati drugače kot vi želite. //...// Zakaj o našem mestu v glavnem poročate v negativističnem stilu in vsako negativno stvar, ki jo odkrijete vedno povežete z Galerijo in mestom – Glasnikom miru?«

Precej kritični do Bobovnikovega poročanja so bili tudi v slovenjgraški Galeriji. Marko Košan je o njem zapisal, da ima vztrajno bombastičen stil poročanja, »ki ni nič drugega kot iskanje bodečih škandalčkov, ki ne služijo ničemur, morda le razkazovanju novinarjeve vsemogočnosti«. Nadaljuje, da lahko na prste ene roke prešteje prispevke v letu 1991, v katerih se je Bobovnik vzdržal »proncljivih« komentarjev:

Jaz pač sodim, da je naloga novinarja na terenu in še posebej dopisnika za medij, ki ga za razliko od neodvisnih hiš v svetu finančno rešujemo naročniki, objektivno poročanje in nič več. Za komentarje – subjektivne, ki resnično oblikujejo javno mnenje, pa vsa »normalna« uredništva premorejo velika novinarska imena, ki jim v ta namen nudijo posebne termine in rubrike. Morda v gospodu Bobovniku šefi v

Ljubljani vidijo takšen potencial, a dokler opravlja naloge dopisnika, si od njega obetam predvsem poročanja (Košan v osebnem arhivu Slavka Bobovnika).

Kot smo ugotovili že v analizi, Bobovnik res ni bil le poročevalec. Kritike so tako z vidika doslednega in jasnega upoštevanja ločevalne norme morda celo upravičene. Bobovnik se je na vse obtožbe odzval z argumenti in predstavitvijo dejstev, na podlagi katerih je v prispevku napisal, pokazal in izpostavil to, kar je. Vsekakor mu ne moremo očitati neobjektivnosti ali neuravnoteženosti, saj je upošteval več vidikov, predstavil tudi nasprotno argumente, res pa je, da je vselej izhajal iz svojega zornega kota. Po opažanjih snemalca Uršnika (2012) je bilo Bobovnikovo stališče, da se tisto, kar je dobro, od ljudi, ki so plačani, da to izvedejo, pričakuje, treba je opozarjati na pomanjkljivosti, nepravilnosti in napake. Bobovnik tako v prispevkih nikoli ni pretirano hvalil. Nikoli ni tudi zgolj prenesel sporočil za javnost ali mnenja in podatkov ljudi, ki so bili zainteresirani zgodbo predstaviti javnosti. Podatke je presejal, zato je tudi njegovo delo vselej naletelo na buren odziv, tako pozitiven kot negativen. Bobovnik (2012b) pravi, da je v tistem času šlo za »*sindrom prekulturnega Slovenj Gradca*«. Kulturniki so po njegovih besedah živeli v nekem kulturnem balonu, ki ni imel ne gledalcev, ne občinstva, ne kontinuiranega odmeva v medijih in pri slehernem zapisu so se bali, da bo balon počil:

Edino zadovoljni so bili s tistimi novinarji, ki niso drezali po ozadjih. Če so slovensko zastavo obesili narobe, to ni bilo nič, če sem primerjal stroške organizacije ene razstave s tem, kar dajo za vso ostalo kulturo v mestu, je bilo to nekulturno. Pokazati spomenike, ki so jih z velikim pompom postavljali, potem pa so se zaradi rje rušili sami vase, je bilo še bolj nekulturno. Če sem štel obiskovalce razstav, je bilo to višek nekulturnosti. Njihova največja bolečina je bila, da sem to lahko počel. Da so mi to objavljali in da tega ni mogla preprečiti niti razmeroma močna povezava z vrhom RTV. In iz katalogov ob velikih razstavah, kjer so bile zapisane najbolj umne misli, nisem hotel prepisovati. Košan se ne pritožuje nad mešanjem poročila in komentarja. On se pritožuje nad tem, da jaz sploh lahko komentiram. Po njegovo bi bilo edino pravilno: V Slovenj Gradcu je razstava. Slik je toliko in toliko. Program je bil veličasten – ta ocena je bila dovoljena. Marko Košan pa o slikarju in slikah meni to in to (Bobovnik 2012b).

Danes funkcijo osebnih kritik prevzema splet; gledalci strinjanje in nestrinjanje izražajo s komentarji, na forumih in prek socialnih omrežij. Bobovnik ves čas svoje kariere ohranja stik z gledalci in se odziva na njihova mnenja. Nekdaj je to počel prek časopisov in pisem, danes to opravlja s pomočjo spleta. Tudi na tem področju sledi napredku sodobnih tehnologij, ki so precej spremenile novinarsko prakso. V današnjem medijskem okolju so tradicionalne vrednote resničnega in uravnoveženega poročanja pod pritiskom še bolj mnenjskega načina prenosa informacij. Prinašajo jih blogi in socialni mediji, kot je Twitter, kjer informacije, vredne objave, širijo novinarji in nenovinarji (Alysen 2009). Velik pomen teh tehnologij je tudi, da omogočajo 24-urno dostopnost v nasprotju z načrtovano informativno oddajo.

V sodobni tempo novic se vključuje tudi Slavko Bobovnik. Na svojih lovorikah ni zaspal, ni »zastarel«, ampak vseskozi sledi razvoju tehnologije in novostim v novinarstvu. Svoj profil ima na Facebooku, najbolj pa uporablja Twitter. Njegov račun @bobovnik ima več kot 5500 sledilcev. Bobovnik tam redno objavlja svoje delo, se odziva na dnevne dogodke, vabi k ogledu Odmevov ter odgovarja na vprašanja in kritike gledalcev.

8 SKLEP

Slavko Bobovnik je v 30 letih novinarskega ustvarjanja pomembno zaznamoval slovenski televizijski prostor. Iz novinarja dopisnika se je v eno najprepoznavnejših slovenskih televizijskih osebnosti razvil predvsem zaradi svojih osebnih značilnosti, ki se odražajo v stilu poročanja – bil je opazno drugačen že od prvega dne. Zaznamuje ga angažirano ljudsko novinarstvo, uporaba domačega, govornega jezika, poenostavitve in jasna ponazoritev problemov, kritično predstavljanje dejstev, predvsem pa njegovo ne zgolj poročanje, ampak interpretiranje informacij. Odlikujeta ga kritičnost, kredibilnost in neustrašno postavljanje težkih vprašanj. To je tisto, zaradi česar ga imajo gledalci radi in mu zaupajo.

Pomemben dejavnik za razvoj je njegova inovativnost. Novinarsko kariero Slavka Bobovnika je namreč zelo zaznamoval čas, v katerem je delal. Predvsem tehnologija in družbene okoliščine ter posledično način dela so se bistveno razlikovali od današnjih, zato je kakršna koli neposredna primerjava z današnjimi prispevki nemogoča. Lahko pa rečemo, da je bil Bobovnik za svoj čas zelo napreden in pionir tako na področju uporabe slike, besede kot trendov, v smer katerih se je novinarstvo premikalo. Že v 80. in 90. letih je pripovedoval zgodbe, uporabljal preprost jezik, slika nikoli ni bila le kulisa, ampak orodje, s katerim je podkrepil svoje argumente. V pismu urednikom je že pred pojavom konkurence sporočal, da *»prispevek off – izjava – off ni več prispevek za TV«* (osebni arhiv Slavka Bobovnika). Brez težav je sprejemal tehnološke spremembe, izkoriščal njihove možnosti in iskal nove pristope k pripravljanju prispevkov. Zaradi tega je med novinarji izstopal ne le s svojim kritičnim pisanjem, temveč z uporabo vseh prvin televizijskega novinarskega diskurza (slike, grafike, mednarodnega tona), ki jih je uspešno združeval v gledalcem razumljivo celoto. Upošteval je značilnosti televizijskega sporočanja – stremel je k sozvočju slike, govora in zvoka. Montaže se je lotil takoj, ko so to omogočale okoliščine in ji posvetil veliko pozornosti. Zavedal se je tudi pomena žanrov, čeprav vselej ni upošteval njihovih konvencij in je v informativne žanre pogosto mešal interpretativne prvine.

Alysen (2009) ugotavlja, da sodoben sistem informativnih medijev vpeljuje revolucionarne spremembe v profesionalno novinarsko prakso. Televizijske novice se soočajo z novo konkurenco, nižanjem proračuna, uporabo spleta za prvo verzijo novic, novinarji morajo sami

opraviti bistveno več produkcijskega dela, več je dela v živo, občinstvo ima na voljo ogromno informacij. Danes produkcija in posredovanje novic potekata 24 ur na dan, kar prinaša kar nekaj sprememb v novinarskem poslu v primerjavi z zadnjimi nekaj desetletji. Novinarji vse manj brskajo za informacijami na terenu, digitalna spletna orodja omogočajo pripravljanje novinarskega besedila do zadnje sekunde, novinar prevzema tudi vse več funkcij; kadri so vse krajši in se hitro menjavajo, pripoved ima hiter ritem, digitalna tehnologija daje gledalcu večji občutek prisotnosti pri dogodkih kot kadarkoli prej; konkurenca med mediji je velika, isti novinarji pripravljajo novinarska besedila za televizijo, radio in svetovni splet; del novinarskega procesa je postal dialog med mediji in občinstvom, ki na spletnih straneh ocenjuje delo novinarjev, elektronska pošta je postala pomembno sredstvo sporočanja med novinarji in gledalci (Pavlik 2000).

Sodobno novinarstvo je postalo borba za občinstvo, za gledanost, za dobiček, ocenjuje Bašić Hrvatinić (2009). Očitajo mu tabloidizacijo, senzacionalizem, površnost, ustvarjanje čustvenih televizijskih zgodb brez globlje analize (Hachten 2005). V poplavi medijev in 24-urni dostopnosti informacij v medijskem, predvsem televizijskem, prostoru, primanjkuje kritičnih, poglobljenih novic. Ni veliko novinarjev, ki bi dejstva postavili v kontekst, jim pripisali pomen. Laban (2007a, 198) meni, da je temeljno poslanstvo novinarjev v prihodnosti pomoč občinstvu pri osmišljanju gmote podatkov, »pri njihovem preverjanju, primerjanju, analiziranju in komentiranju, četudi s pomočjo personifikacije, ki pomembnih tem ne bo zreducirala le na osebne zgodbe«.

Kot je pokazala naša analiza, Slavka Bobovnika odlikuje predvsem to: poglobljenost, kritično analiziranje dejstev in dobro poznavanje tem, katerih se loteva. Izpolnjuje večino kriterijev, ki določajo kakovostno novinarstvo. Teme skrbno izbira, temeljito preišče in jih v prispevku oblikuje na gledalcem jasen in razumljiv način. Problematiziramo lahko le njegovo subjektivnost in nedosledno upoštevanje ločevalne norme, saj je v informativnih žanrih prisoten s svojim mnenjem. Kljub temu temelji na točnosti in popolnosti informacij, ki sta temeljni zahtevi ideala objektivnosti. Svoj subjektivni pogled izrazi eksplicitno, večinoma v raportu, ki je bil Bobovnikovo najpogosteje uporabljeno orodje v prispevkih. Prav ta njegova prisotnost v zgodbah, ljudski pogled na težave, zahtevanje odgovorov in neustrašno preverjanje, kritiziranje in dvom v uradno posredovana dejstva, je tisto, kar ga dela posebnega.

V tej luči se danes dokazuje kot voditelj. Informacije posreduje na avtoritativen, pa vendar prijazen in neformalen način, ki privlači in ostaja zanimiv (Yorke 1995). Njegova karizmatična pojava, izražena stališča in kredibilnost so tisto, zaradi česar je v množici novinarjev postal opazen in zaradi česar je Slavko Bobovnik danes televizijska osebnost. Kot so zapisali v reviji Stop (2004): »*On je preprosto dober.*«

9 LITERATURA

1. Arhiv Radiotelevizije Slovenija. Ljubljana.
2. Alysen, Barbara. 2009. Reporting in the 'New Media' Environment: How Today's Television Journalists are Recycling Work Practices of the Past. *Global Media Journal* 3 (2).
3. Anderson, Rob, Robert Dardenne in George M. Killenberg. 1994. *The conversation of journalism: communication, community and news*. London: Westport.
4. Attkisson, Sharyl in Don R. Vaughan. 2003. *Writing right for broadcast and internet news*. New York: Allyn and Bacon.
5. Bašić Hrvatin, Sandra, Lenart J. Kučič in Brankica Petković. 2004. *Medijsko lastništvo: vpliv lastništva na neodvisnost in pluralizem medijev v Sloveniji in drugih postsocialnističnih državah*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
6. Bašić Hrvatin, Sandra. 2009. Mediji, ponižani v obrt. *Medijska preža*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/35/kriza/> (3. december 2012).
7. Beasley, Berrin. 1998. Journalists attitudes toward narrative writing. *Newspaper Research Journal* 19 (1): 78–89.
8. Bennett, W. L. in M. Edelman. 1985. Toward a new political narrative. *Journal of Communication* (35): 156–171.
9. Berger, Arthur Asa. 1997. *Genre*. Dostopno prek: <http://www.museum.tv/eotvsection.php?entrycode=genre> (3. maj 2012).
10. Bobovnik, Slavko. 2012a. Pogovor z avtorjem. Slovenj Gradec, 12. januar.

11. --- 2012b. Intervju z avtorjem. Slovenj Gradec, 22. maj.
12. Boyd, Andrew, Peter Stewart in Ray Alexander. 2008. *Broadcast Journalism: Techniques of Radio & Television News*. Oxford: Elsevier Ltd.
13. Brewer, Paul R. in Timothy Macafee. 2007. Anchors Away: Media Framing of Broadcast Television Network Evening News Anchors. *The Harvard International Journal of Press/Politics* 12 (4): 3–19.
14. Burns, Robert. 2000. *Introduction to research methods*. London: Sage Publications.
15. Cergolj, Ana. 2009. *Dopisnik v primežu lokalnega. Pritiski lokalnega okolja na novinarja dopisnika*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Chapman, Jane in Marie Kinsey, ur. 2009. *Broadcast Journalism. A critical introduction*. New York: Routledge.
17. Chartprasert, Duangkamol. 1993. How Bureaucratic Writing Style Affects Source Credibility. *Journalism Quarterly* (70) 1: 150–159.
18. Cunder, Karina. 2003. Slavko Bobovnik. Ropa v treh minutah ni bilo mogoče »uloviti«. *Vikend* (17. maj).
19. Čermak, Miša. 1998. Slovenski Odmevi. *Stop* 24–25 (10. december).
20. Čermak, Miša. 2008. Tudi če mi jutri rečejo hvala. *Jana* 36 (4): 24–25 (22. januar).
21. Čučkov, Zlatjan. 2007. *Osnove filmske in televizijske montaže*. Ljubljana: RTV Slovenija.

22. Dakič, N. Simona, Alenka Sivka, Dunja Turk in Grega Zalokar. Voditelji pred sodiščem. *Stop*: 9–11.
23. Donbach, Wolfgang. 1990. Journalistikstudenten im internationalen Vergleich. *Publizistik* (4): 408–427.
24. Erjavec, Karmen. 1998. *Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka*. Ljubljana: Jutro.
25. --- 1999. *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. Erjavec, Karmen in Melita Poler Kovačič. 2007. *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. Fairclough, Norman. 1995. *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
28. --- 2005. *Analyzing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
29. Fry, Donald. 2004. *What Makes Local News Really Local?* Dostopno prek: <http://www.poynter.org/uncategorized/24333/what-makes-local-news-really-local/> (19. december 2011).
30. Grošelj, Mateja. 1998. *Poklic novinar-dopisnik*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Halbrooks, Glenn. 2010. *Move from Being On TV to Becoming a TV Personality*. Dostopno prek: <http://media.about.com/od/televisionandradio/a/Be-A-TV-Personality.htm> (18. februar 2012).
32. Harris, Geoffrey in David Spark. 1993. *Practical Newspaper Reporting*. Oxford: Focal Press.

33. Hartley, John. 1989. *Understanding News and Foreign Correspondents*. Washington, D.C.: The Brookings Institution.
34. Hatcher, John. 2004. *Community Journalism: Nowhere to Hide*. Dostopno prek: <http://www.poynter.org/uncategorized/21223/community-journalism-nowhere-to-hide/> (15. januar 2011).
35. Hachten, A. William. 2005. *The Troubles of Journalism: a Critical Look at Whats Right and Wrong With the Press*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
36. Hill, Megan in R. Holbert. 2011. *It's Not Just What They Say, But How They Say It: The Matching Hypothesis and Fox News Personalities*. Boston: International Communication Association.
37. Hodgson; Jack. 2011. Zapiski s predavanj. Oklahoma State University.
38. Holbert, R. in Megan Hill. 2010. The Promotion of the American Cable TV News Media Personality and Its Influences. *International Communication Association, Suntec Singapore International Convention & Exhibition Centre*. Singapore, 22. junij.
39. Iedema, Rick, Susan Feez in Peter White. 1994. *Media Literacy*. Sydney: Disadvantaged School Program, NSW Department of School Education.
40. Jontes, Dejan. 2010. *Novinarstvo kot kultura: miti in vrednote*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. Kalin Golob, Monika. 2003. *H koreninam slovenskega poročevalskega stila*. Ljubljana: Jutro.
42. Kapetanović, Žana. 1997. Dežurni nergač. *Jana* 26 (43): 26–27. (28. oktober).

43. Kaufman, C. James. 2002 Narrative and Paradigmatic Thinking Styles in Creative Writing and Journalism Students. *The Journal of Creative Behavior* 36 (3): 201–219.
44. Kelly, Jean, Jan Knight, Lee Anne Peck in Guy Reel. 2003. Straight/Narrative? Writing Style Changes Readers Perceptions of Story Quality. *Newspaper Research Journal* 24 (4): 118–122.
45. Koren, Darko. 2010. Slavko Bobovnik. *Kričič* (Marec).
46. *Kodeks novinarjev Slovenije*. 2010. Dostopno prek: http://www.razsodisce.org/razsodisce/kodeks_ns_txt_stari.php (12. marec 2012).
47. Košir, Manca. 1988. *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
48. Krečič, Jela. 2012. Bobovnika za župana. *Delo* (22. marec).
49. *Kričič*. 1999. Slavko Bobovnik. (Januar).
50. Laban, Vesna. 2007a. *Osnove televizijskega novinarstva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
51. --- 2007b. *Televizijsko novinarstvo: hibridizacija žanrov in stilov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
52. Lambent, Edmund. 1992. *Committed Journalism: An Ethic for the Press*. Bloomington in Indianapolis: Indiana University Press.

53. Lang, Annie, Deborah Potter in Maria Elizabeth Grabe. 2003. Making News Memorable: Applying Theory to the Production of local Television News. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* (47) 1: 113–123.
54. Lavrenčič, Aleksander. 2012. Pogovor z avtorjem. Ljubljana, 13. avgust.
55. Letica, Zvonko. 2003. *Televizijsko novinarstvo: temelji profesionalizma*. Zagreb: Disput.
56. Luthar, Breda. 1992. *Čas televizije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
57. --- 1998. *Politika teletabloidov*. Ljubljana: Open Society Institute. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/edicija/seznam/02/mediawatch02.pdf> (12. november 2012).
58. Mencher, Melvin. 1991. *News reporting and writing*. Iowa: W.C. Brown Publishers.
59. Močnik, Blaž. 2008. *Časopisno novinarstvo: primer Zgornjega Posočja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
60. Morse, Margaret. 2004. News as performance: The image as event. V *The Television Studies Reader*, ur. Robert Clyde Allen in Annette Hill, 209–225. London, New York: Routledge.
61. Noelle-Neumann, Elisabeth in Winfried Schultz. 1971. *Publizistik. Das Fischer Lexikon*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
62. Olson, D. Lyle. 1989. Technical writing methods show ways to consider audience. *Journalism & Mass Communication Educator* 44 (2): 3–76.
63. Osebni arhiv Slavka Bobovnika.

64. Pavlik, John. 2000. The impact of technology on journalism. *Journalism studies* 1 (2): 229–237.
65. Perovič, Tomaž in Špela Šipek. *TV novice*. Ljubljana: Študentska organizacija univerze, Študentska založba.
66. Philo, Greg. 2007. Can discourse analysis successfully explain the content of media and journalistic practice? *Journalistic Studies* 8 (2): 175–196.
67. *Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija*. 2000. Dostopno prek: <http://www.rtvlo.si/poklicnamerila> (12. marec 2012).
68. Poler, Melita. 1997. *Novinarska etika*. Ljubljana: Magnolija.
69. Poler Kovačič, Melita. 2004. *Novinarska (iz)virnost*. Ljubljana: Media.
70. Prpič, Marko. 2008. *Ni prave televizije brez informativnega programa*. Intervju. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/objektiv/311896 (20. december 2010).
71. Rems, Olga. 1998. Slavko Bobovnik, novinar, dopisnik, voditelj. *Kričič* 27 (2): 6–7.
72. RTVSLO. 2003. *Dnevnik v letih 1968-2003*. Dostopno prek: <http://www.rtvlo.si/dnevnik/35let.php> (30. marec 2012).
73. --- 2008. *Namesto v studio gostjo peljal do vratarja*. Dostopno prek: <http://www.teletext.si/zabava/druzabna-kronika/namesto-v-studio-gostjo-peljal-do-vratarja/191475> (20. februar 2012).
74. --- 2008a. *Dosje: TV dnevnik*. Dostopno prek: <http://tvlo.si/predvajaj/dosje-tv-dnevnik/ava2.13757236/> (25. februar 2012).

75. --- 2008b. *Najbolj priljubljen voditelj je Slavko Bobovnik*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/najbolj-priljubljen-voditelj-je-slavko-bobovnik/86762> (3. marec 2012).
76. --- 2009. *Fokus: Slavko Bobovnik in Manica Janežič Ambrožič*. Intervju. Dostopno prek: <http://tv slo.si/#ava2.53283995> (10. 9. 2012).
77. --- 2010a. *Bobovnik: Najtežje je dobiti verodostojne goste*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/zabava/druzabna-kronika/bobovnik-najtezje-je-dobiti-verodostojne-goste/226116> (20. februar 2012).
78. --- 2010b. *Molkova: Gledalci imajo dovolj politike, afer in nestrpnosti*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/molko va-gledalci-imajo-dovolj-politike-afer-in-nestrpnosti/233669> (20. februar 2012).
79. --- 2010c. *Priznanja tistim, ki 365 dni v letu soustvarjajo program RTV Slovenija*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/kultura/drugo/priznanja-tistim-ki-365-dni-v-letu-soustvarjajo-program-rtv-slovenija/243918> (17. februar 2012).
80. Ruffner, Michael in Michael Burgon. 1981. The Relationship Between Writing Style and Personality Structure. V *Newspaper Research Journal* 2 (2): 28–35.
81. Schlüter, Hans Joachim. 1980. Der neue Lokaljournalismus. V *Lokalkommunikation: Analysen, Beispiele, Alternativen*, ur. Wolfgang, R. Langenbucher, 24–30. München: Ölschläger, str. 24–30.
82. Shook, Fred, John Larson in John Detarsio. 2009. *Television field production and reporting*. Boston: Pearson Education, Inc.
83. Shosteck, Herschel. 1973. Factors influencing appeal of TV news personalities. *Journal of Broadcasting* 18 (1): 63–72. Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08838157309363720#preview> (17. februar 2012).

84. Senica, Martin. 2003a. Slavko Bobovnik. *Stop* 36 (19): 16–17 (8. maj).
85. Senica, Martin. 2003b. Voditelj s hlačami. *Stop*: 15.
86. Stagl, Katrin. 2007. *Lokaljournalismus im Wandel der Zeit. Eine kritische Auseinandersetzung mit Literatur*. Dostopno prek: <http://textfeld.ac.at/text/906/> (15. januar 2011).
87. Stop. 2012. *Viktorji popularnosti*. Dostopno prek: <http://www.revijastop.si/2012/03/viktorji-popularnosti/> (4. oktober 2012).
88. Tompkins, Al. 2002. »Local News« is about your station, Too. Dostopno prek: <http://www.poynter.org/uncategorized/1967/local-news-is-about-your-station-too/> (15. januar 2011).
89. --- 2011. *Aim for the Heart: Write, Shoot, Report and Produce for TV and Multimedia*. Washington: The Poynter Institute.
90. Tunstall, Jeremy. 1971. *Journalists at work*. London: Constable and Company Ltd.
91. TV VEČER. 2010. *Da postaneš Slavko Bobovnik, potrebuješ kilometrino*. 19. julij 2010. Dostopno prek: <http://web.vecer.com/portali/vecer/v1/default.asp?kaj=3&id=2010070905556686> (15. februar 2012).
92. Val 202. 2008. *Ime tedna*. Dostopno prek: <http://tvslo.si/#ava2.14532913> (10. september 2012).
93. Valtl, Kristl. 2001. 40 let Radia Radlje. *Prepih*. 11(12): 10–11.
94. Vreg, France. 1990. *Demokratično komuniciranje*. Maribor: Založba Obzorja.

95. White, D. M. 1950. The "gate-keeper": A case study in the selection of news. *Journalism Quarterly* 27: 383–390.
96. White, Peter R. R. 1998. *Telling media tales: the news story as rhetoric*. Doktorsko delo. Sydney univerza Sydney. Dostopno prek: http://www.grammatics.com/appraisal/whitepr_phd.html (12. julij 2012).
97. Yorke, Ivor. 1995. *Television news*. Oxford: Focal Press.
98. Zettl, Herbert. 2010. *Video basics 6*. Boston: Wadsworth.
99. Žagar, Ž. Igor. 2009. Retorično ozaveščeni državljani se znajo braniti in niso tiho. *Delo: Sobotna priloga* (4. julij): 23–25.
100. Žerdin, Ali. 2010. Bobovnik v imenu javnosti. *Delo*. (Avgust).
101. Žurnal24.si. 2011. *Pop TV vplivnejši od nacionalke*. Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/pop-tv-vplivnejši-od-nacionalke-clanek-117870> (2. april 2012).